

2023

Jak w polskich górach zarabia się na smogu

Uzdrowiska i kurorty
ponad prawem?

Warszawa, styczeń 2023

Sugerowany sposób cytowania:

K. Drzewicka i in., Jak w polskich górach zarabia się na smogu
- zanieczyszczone kurorty i uzdrowiska ponad prawem?,
Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi, 2023.

Autorki: Kamila Drzewicka, Maria Kordowska, Iwona Bojadziejewa, Urszula Winecka

Współpraca: Joanna Iszkowska

Zdjęcie na okładce: Freepik

Zdjęcia: Unsplash, Adobe Stock, Freepik

Wydawca: Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi ul. Mokotowska 33/35, 00-560 Warszawa

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane za podaniem źródła

© Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi

Niniejsza publikacja nie stanowi porady prawnej ani innej usługi doradczej,
a jej treści nie należy traktować jako podstawy jakichkolwiek działań lub zaniechań.

Spis treści

05 I. Wprowadzenie

- 05 Wstęp
- 07 Wnioski
- 10 Najważniejsze rekomendacje

14 II. Aspekty prawne

- 14 Opłata miejscowa
- 15 Opłata uzdrowiskowa
- 17 Opłata miejscowa w sądach

18 III. Aspekty praktyczne

- 18 Skąd się bierze smog w uzdrowiskach i kurortach?
- 19 Wpływ zanieczyszczenia powietrza na zdrowie
- 20 Monitoring jakości powietrza w wybranych gminach
- 22 Jak wybraliśmy analizowane gminy?
- 22 Jakość powietrza na terenie stref,
w których położone są analizowane gminy

28 IV. Analiza sytuacji w gminach

- 71 Zakopane – walka Dawida z Goliatem

74 V. Podsumowanie

- 75 Szczegółowe rekomendacje

Słowniczek

Benzo(a)piren

– związek z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych

GIOŚ

– Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Gmina uzdrowska

– gmina, której obszarowi lub jego części został nadany status uzdrowska

Kurort

– gmina lub miejscowość turystyczna analizowana w tym raporcie

Miejscowość uzdrowska

– miejscowość, na terenie której funkcjonuje uzdrowska

Opłata klimatyczna

– potoczne określenie używane w stosunku do opłaty miejscowej i uzdrowskiej

Opłata miejscowa

– opłata pobierana od osób fizycznych przebywających dłużej niż dobę w celach turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych: (i) w miejscowościach posiadających korzystne właściwości klimatyczne, walory krajobrazowe oraz warunki umożliwiające pobyt osób w tych celach, (ii) w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status obszaru ochrony uzdrowskiej na zasadach określonych w ustawie o lecznictwie uzdrowskim, za każdą rozpoczętą dobę pobytu

Opłata uzdrowska

– opłata pobierana od osób fizycznych przebywających dłużej niż dobę w celach zdrowotnych, turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status

uzdrowska na zasadach określonych w ustawie o lecznictwie uzdrowskim, za każdą rozpoczętą dobę pobytu

PM2.5

– pył zawieszony o średnicy nie większej niż 2,5 µm

PM10

– pył zawieszony o średnicy nie większej niż 10 µm

Strefa

– obszar, w którym dokonuje się pomiaru jakości powietrza, będący aglomeracją (miasto lub kilka miast o wspólnych granicach administracyjnych), miastem lub pozostałym obszarem województwa niewchodzącym w skład aglomeracji i miast; strefy, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, oraz ich nazwy, kody i obszary określa załącznik do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.)

Ustawa o lecznictwie uzdrowskim

– ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowskim, uzdrowskach i obszarach ochrony uzdrowskiej oraz o gminach uzdrowskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 1301 oraz z 2022 r. poz. 2185),

Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych

– ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 70)

Uzdrowska

– obszar, na terenie którego prowadzone jest lecznictwo uzdrowskie, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, spełniający warunki, o których mowa w ustawie o lecznictwie uzdrowskim, któremu został nadany status uzdrowska

WHO

– Światowa Organizacja Zdrowia, ang. World Health Organisation

I Wprowadzenie

WSTĘP

Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi zajmuje się jakością powietrza od ponad dekady. W grudniu 2014 r. opublikowaliśmy raport „(O)cena powietrza w Polsce” opisujący fatalną jakość powietrza w gminach turystycznych i uzdrowiskowych. Raport wykazał, że gminy często pobierają opłatę miejscową lub uzdrowiskową (tzw. opłatę klimatyczną) wbrew obowiązującym przepisom.

Od publikacji Raportu minęło osiem lat. W tym czasie turyści wygrali szereg spraw sądowych przeciwko gminom, które pobierały opłaty miejscowe mimo smogu. Orzecznictwo sądów administracyjnych nie pozostawia żadnych wątpliwości – **opłata miejscowa nie może być pobierana na terenie gminy znajdującej się w strefie, w której powietrze nie spełnia norm przewidzianych prawem.**

W 2016 r. gminy uzdrowiskowe wzięła pod lupę Najwyższa Izba Kontroli¹ (dalej NIK). Kontrola NIK ujawniła szereg nieprawidłowości dotyczących badania przez gminy poziomów zanieczyszczeń oraz ujawniła nieefektywną kontrolę Ministra Zdrowia w tym zakresie.

Tematem zainteresował się również Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (dalej GIOŚ), który od kilku lat wydaje raporty poświęcone jakości powietrza w uzdrowiskach. Na potrzeby raportu GIOŚ przeprowadzono badania jakości powietrza w uzdrowiskach, które wykazały, że zanieczyszczenie to realny problem w tych miejscowościach.

W raporcie GIOŚ za rok 2021² przeanalizowano 45 miejscowości uzdrowiskowych (w całej Polsce jest ich 46), z których 14 to uzdrowiska podgórskie, a osiem górskie. Okazuje się, że w zaledwie 21 analizowanych miejscowościach (czyli mniej niż połowie wszystkich wziętych pod uwagę kurortów) prowadzone są pomiary stężenia pyłów zawieszonych PM10. Tylko 18 miejscowości monitoruje poziom rakotwórczego benzo(a)pirenu, natomiast poziom stężenia pyłów PM2.5 bada jedynie siedem ośrodków³. Oznacza to, że **osoby odwiedzające uzdrowiska w większości przypadków nie mogą sprawdzić jakości powietrza w danej miejscowości przy wykorzystaniu oficjalnych danych.** Co więcej, danych takich nie posiadają nawet odpowiednie organy administracji (Minister Zdrowia czy

Rada Ministrów), które powinny prowadzić nadzór nad stanem środowiska w uzdrowiskach.

Zdajemy sobie sprawę z wyzwań, które stoją przed gminami chcącymi doprowadzić jakość powietrza do zgodności z normami lub nawet zrealizowania bardziej ambitnych celów. Nie mamy jednak wątpliwości, że korzyści przewyższą poniesione koszty. I nie chodzi tu wyłącznie o uzyskanie podstawy prawnej do pobierania opłat od odwiedzających. Na dobrej jakości powietrza skorzystają przecież nie tylko turyści(-stki) czy kuracjusze(-szki), ale przede wszystkim mieszkańcy(-nki), którzy regularnie oddychają smogiem. Wspierane przez Państwo oraz Samorządy inwestycje w ocieplanie domów oraz wymianę wysokoemisyjnych, przestarzałych źródeł ciepła mogą też długofalowo przynieść oszczędności, zapewnić bezpieczeństwo ciepłe mieszkańcom(-nkom) oraz zmniejszyć problem ubóstwa energetycznego.

W niniejszym raporcie szczegółowo przyglądamy się 35 gminom, w których pobierana jest opłata uzdrowskowa (16 gmin⁴) lub miejscowa (26 gmin). Niektóre gminy pobierają dwa rodzaje opłat stąd liczba opłat jest wyższa niż liczba analizowanych gmin (więcej informacji w IV części raportu). Analiza objęła gminy położone w województwach dolnośląskim oraz małopolskim. Są to w większości przypadków gminy znane ze swoich walorów turystycznych i krajobrazowych. Ze względu na bliskość gór, są to miejsca, do których turyści(-stki) chętnie udają się nie tylko latem, ale też zimą, kiedy jakość powietrza w Polsce z reguły jest zła i szkodzi zdrowiu.

Raport dzieli się na pięć części. W pierwszej, oprócz wstępu, zawarliśmy wnioski oraz najważniejsze rekomendacje. W drugiej części omawiamy aspekty prawne związane z pobieraniem przez gminy opłat uzdrowskowej lub miejscowej, wyjaśniamy czym są te opłaty i jakie warunki musi spełnić gmina, aby móc je pobierać. W części trzeciej omawiamy źródła smogu i jego wpływ na zdrowie, przybliżamy, jak działa monitoring jakości powietrza w gminach oraz przedstawiamy krótko metodologię tego raportu. Część czwarta to szczegółowa analiza 35 kurortów i uzdrowisk. Podajemy tam m.in. informacje o przekroczeniu dozwolonych prawem stężeń trzech zanieczyszczeń - toksycznego benzo(a)pirenu oraz dwóch rodzajów pyłów zawieszonych (PM10 i PM2.5) w latach 2017-2021, w oparciu o dane z raportów Generalnej Inspekcji Ochrony Środowiska. Podajemy też wysokość wpływów z opłat miejscowych/uzdrowskowych do budżetu gminy czy odsetek źródeł ciepła na paliwa stałe (m.in. kotły, kominki, piece kaflowe czy piecokuchnie), gdyż to one są głównym źródłem smogu. W części piątej zawarliśmy podsumowanie oraz nasze szczegółowe rekomendacje dla gmin, które pobierają opłaty od odwiedzających oraz dla organów je nadzorujących.

WNIOSKI

Mimo smogu, małopolskie i dolnośląskie gminy inkasują opłaty

Żadna gmina w Małopolsce i na Dolnym Śląsku, która pobiera opłatę miejscową bądź uzdrowiskową, nie oferuje w zamian czystego powietrza. W latach 2017-2021 na terenie 35 analizowanych gmin, które pobierają opłaty miejscowe lub uzdrowiskowe w Małopolsce i na Dolnym Śląsku, regularnie występowało przekroczenie dozwolonego prawem poziomu rakotwórczego benzo(a)pirenu.

W 17 gminach doszło także do przekroczenia dopuszczalnych stężeń dobowych pyłu zawieszonego PM10 w latach 2017-2021.

W sześciu gminach przekroczone zostały także dopuszczalne średnioroczne stężenia najbardziej niebezpiecznego pyłu zawieszonego PM2.5, który ma zdolność głębokiego wnिकania w organy człowieka.

Były to:

- **Poronin,**
- **Zakopane,**
- **Kościelisko,**
- **Rabka-Zdrój,**
- **Gródek nad Dunajcem**
- **Jelenia Góra**

Gminy wprowadzają odwiedzających w błąd

Osoby odwiedzające analizowane gminy są wprowadzane w błąd co do ich klimatycznych walorów i mogą mieć mylne wrażenie, że jakość powietrza jest tam dobra. Co więcej, opłata pobierana jest od nich bezprawnie. Zgodnie z przepisami jakość powietrza musi spełniać minimalne normy jakościowe określone prawem, aby gmina mogła pobierać opłaty od odwiedzających. Dlatego pobieranie opłaty w zanieczyszczonych gminach stoi w sprzeczności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, w którym podatnik(-czka) powinien ponosić daniny publiczne wyłącznie na podstawie i w granicach prawa.

Nadzór nad jakością powietrza jest iluzoryczny

Nadzór nad jakością powietrza w gminach które pobierają opłaty miejscowe jest iluzoryczny. Przepisy dotyczące opłat miejscowych są nagminnie łamane przez organy administracji. Państwowy monitoring jakości powietrza zawodzi. Większość analizowanych uzdrowisk i kurortów nie posiada państwowych stacji do monitorowania jakości powietrza, które dokonywały pomiarów w latach 2017-2021, co oznacza, że turyści(-stki) i mieszkańcy(-nki) nie otrzymują aktualnych, wiarygodnych i przystępnie podanych informacji na temat stanu powietrza. Na 35 analizowanych gmin tylko 10 posiada lub posiadało państwową stację pomiaru jakości powietrza. Co więcej, w zaledwie dwóch (Zakopanem i Jeleniej Górze) pomiary trzech analizowanych w tym raporcie zanieczyszczeń prowadzone były regularnie w latach 2017-2021.

Uzdrowiska wymagają reformy

Analiza sytuacji w uzdrowiskach prowadzi do wniosku, że potrzebna jest reforma systemu regulującego funkcjonowanie tych obszarów, ponieważ jakość powietrza w uzdrowiskach istotnie różni się z regulacjami prawnymi.

Gminy zarabiają na opłatach

W 2021 r., na 35 analizowanych gmin, najwięcej zarobiły:

- **Krynica Zdrój – ponad 4 mln PLN**
- **Zakopane – prawie 3,5 mln PLN**
- **Karpacz – ponad 2,5 mln PLN**

w 11 zanieczyszczonych uzdrowiskach leczy się choroby układu oddechowego

Wśród 35 zanieczyszczonych gmin jest 16 uzdrowisk. W 11 z nich leczy się choroby układu oddechowego, które, jak wskazuje Światowa Organizacja Zdrowia², smog może zaostrzać.

Są to:

- **Duszniki-Zdrój**
- **Jedlina-Zdrój**
- **Krynica-Zdrój**
- **Muszyna**
- **Piwniczna-Zdrój**
- **Polanica**
- **Rabka-Zdrój**
- **Szczawnica**
- **Szczawno-Zdrój**
- **Świeradów-Zdrój**
- **Wysowa-Zdrój (gmina Uście Gorlickie)**

Wniosek ten niestety nie zaskakuje, gdyż, jak podaje Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, w 2021 w 77% uzdrowisk na terenie całego kraju zaobserwowano obecność rakotwórczego smogu¹.

Węgiel i biomasa są nadal bardzo popularne

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w Polsce są indywidualne źródła ciepła na paliwa stałe (np. węgiel lub biomasa), takie jak kotły, piece kaflowe, kominki czy piecokuchnie.

Najwięcej źródeł ciepła na paliwa stałe posiadają następujące gminy:

- **Piwniczna-Zdrój (80%)**
- **Rytro (79%)**
- **Bukowina Tatrzańska (78%)**

Najmniej źródeł ciepła na paliwa stałe posiadają następujące gminy:

- **Krynica-Zdrój (31%)**
- **Szczawno-Zdrój (34%)**
- **Szklarska Poręba i Jelenia Góra (36%)**

NAJWAŻNIEJSZE REKOMENDACJE

- Każda gmina pobierająca opłatę miejscową lub uzdrowską powinna co roku zapoznawać się z oficjalnymi danymi nt. jakości powietrza w danej strefie. Gdy z oficjalnych danych wyniknie, że jakość powietrza w strefie jest zła, gmina powinna odstąpić od pobierania opłaty do czasu, aż powietrze zacznie spełniać normy.
- Każda gmina pobierająca opłatę miejscową lub uzdrowską powinna przeznaczyć istotną (w zależności od potrzeb danej gminy: 10-25%) część wpływów z jej tytułu na działania związane z ochroną jakości powietrza, mimo braku takiego wymogu wynikającego z prawa.
- Każda gmina pobierająca opłatę miejscową lub uzdrowską powinna przyspieszyć odejście od spalania paliw stałych (węgiel i biomasa) w celach grzewczych.
- Gminy powinny skuteczniej zmniejszać zanieczyszczenie powietrza powodowane transportem (np. poprzez rozwój i uprzywilejowanie transportu publicznego, w tym skibusów oraz infrastruktury rowerowej).
- Konieczne jest zaangażowanie organów nadzoru – wojewodów, Ministra Zdrowia i Ministra Klimatu i Środowiska, odpowiednio – w egzekwowanie prawidłowego stosowania obowiązujących przepisów przez samorządy.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska przyznaje, że uzdrowiska mają problem ze smogiem:

„Prowadzone pomiary w ramach PMŚ [Państwowy Monitoring Środowiska] w uzdrowiskach oraz wyniki modelowania matematycznego i obiektywnego szacowania wykorzystywane do ocen rocznych potwierdzają, że w sezonie chłodnym w dalszym ciągu występuje problem zanieczyszczenia powietrza w zakresie pyłu zawieszonego oraz benzo(a)pirenu w pyłe PM10, będącego skutkiem spalania paliw stałych w związku z indywidualnym ogrzewaniem budynków”⁵. [GIOŚ, Raport o uzdrowiskach, 2022, s. 96]

TABELA 1 / Szczegółowe dane i ich źródła znajdują się na str. 26-69, w części poświęconej poszczególnym gminom.

Dolnośląskie i małopolskie gminy analizowane w tym raporcie	Gminy, w których przekroczone docelowy poziom benzo(a)pirenu przynajmniej raz w latach 2017-2021	Gminy, w których przekroczone dobowe stężenia PM10 w latach 2017-2021 (w nawiasie liczba lat, w których doszło do przekroczeń)	Gminy, w których przekroczone średnioroczne stężenia PM2.5 w latach 2017-2021 (w nawiasie liczba lat, w których doszło do przekroczeń)
Bukowina Tatrzańska	Bukowina Tatrzańska (x5)	Gródek n. Dunajcem (x5)	Poronin (x3)
Bystrzyca Kłodzka	Bystrzyca Kłodzka (x5)	Rabka-Zdrój (x5)	Zakopane (x3)
Czorsztyn	Czorsztyn (x5)	Zakopane (x4)	Kościelisko (x2)
Duszniki-Zdrój	Duszniki-Zdrój (x5)	Bukowina Tatrzańska (x3)	Rabka-Zdrój (x2)
Gródek n. Dunajcem	Gródek n. Dunajcem (x5)	Czorsztyn (x3)	Gródek n. Dunajcem (x1)
Jedlina-Zdrój	Jedlina-Zdrój (x5)	Jelenia Góra (x3)	Jelenia Góra (x1)
Jelenia Góra	Jelenia Góra (x5)	Kościelisko (x3)	
Karpacz	Kościelisko (x5)	Łąpsze Niżne (x3)	
Kościelisko	Krościenko n. Dunajcem (x5)	Poronin (x3)	
Krościenko n. Dunajcem	Krynica-Zdrój (x5)	Radków (x3)	
Krynica-Zdrój	Kudowa-Zdrój (x5)	Krościenko n. Dunajcem (x2)	
Kudowa-Zdrój	Łądek-Zdrój (x5)	Podgórzyn (x2)	
Łądek-Zdrój	Łąpsze Niżne (x5)	Szczawno-Zdrój (x2)	
Łąpsze Niżne	Leśna (x5)	Bystrzyca Kłodzka (x1)	
Leśna	Mirsk (x5)	Kudowa-Zdrój (x1)	
Mirsk	Muszyna (x5)	Polanica-Zdrój (x1)	
Muszyna	Olszyna (x5)	Szczawnica (x1)	
Olszyna	Piechowice (x5)		
Piechowice	Piwniczna-Zdrój (x5)		
Piwniczna-Zdrój	Podgórzyn (x5)		
Podgórzyn	Polanica-Zdrój (x5)		
Polanica-Zdrój	Poronin (x5)		
Poronin	Rabka-Zdrój (x5)		
Rabka-Zdrój	Radków (x5)		
Radków	Rytro (x5)		
Rytro	Sękowa (x5)		
Sękowa	Sobótka (x5)		
Sobótka	Szczawnica (x5)		
Świeradów-Zdrój	Szczawno-Zdrój (x5)		
Szczawnica	Szklarska-Poręba (x5)		
Szczawno-Zdrój	Walim (x5)		
Szklarska-Poręba	Zakopane (x5)		
Uście Gorlickie	Karpacz (x4)		
Walim	Świeradów-Zdrój (x4)		
Zakopane	Uście Gorlickie (x4)		

TABELA 2 / Szczegółowe dane i ich źródła znajdują się na str. 26-69, w części poświęconej poszczególnym gminom.

Odesetek źródeł ciepła na paliwa stałe (węgiel, biomasa) w miejscowościach		Wpływy z opłat uzdrowiskowych w roku 2021		Wpływy z opłat miejscowych w roku 2021	
Piwniczna-Zdrój	80%	Krynica-Zdrój	PLN 4,000,502.45	Zakopane	PLN 3,419,163.80
Rytko	79%	Świeradów-Zdrój	PLN 1,660,472.90	Karpacz	PLN 2,535,298.99
Bukowina Tatrzańska	78%	Polanica-Zdrój	PLN 1,300,497.10	Szklarska-Poręba	PLN 1,996,020.50
Poronin	77%	Kudowa-Zdrój	PLN 1,269,266.90	Kościelisko	PLN 467,397.00
Uście Gorlickie	75%	Szczawnica	PLN 939,963.00	Bukowina Tatrzańska	PLN 275,064.39
Łąpsze Niżne	75%	Muszyna	PLN 857,885.80	Poronin	PLN 196,473.10
Mirsk	74%	Łądek-Zdrój	PLN 780,505.30	Gródek n. Dunajcem	PLN 109,418.60
Krościenko n. Dunajcem	67%	Duszniki-Zdrój	PLN 706,124.50	Piechowice	PLN 107,490.40
Czorsztyn	64%	Jelenia Góra	PLN 506,339.00	Radków	PLN 107,355.20
Walim	63%	Szczawno-Zdrój	PLN 501,428.98	Podgórzyn	PLN 104,502.56
Radków	60%	Rabka-Zdrój	PLN 417,757.59	Szczawnica	PLN 70,460.00
Leśna	60%	Piwniczna-Zdrój	PLN 280,967.71	Łąpsze Niżne	PLN 61,934.00
Szczawnica	60%	Uście Gorlickie	PLN 248,779.50	Piwniczna-Zdrój	PLN 56,048.10
Kościelisko	59%	Bystrzyca Kłodzka	PLN 138,558.10	Mirsk	PLN 41,446.00
Bystrzyca Kłodzka	57%	Sękowa	PLN 33,754.00	Krynica-Zdrój	PLN 37,696.80
Olszyna	56%	Jedlina-Zdrój	PLN 21,162.80	Krościenko n. Dunajcem	PLN 36,624.60
Podgórzyn	53%			Leśna	PLN 35,785.59
Jedlina-Zdrój	51%			Bystrzyca Kłodzka	PLN 30,306.30
Sękowa	50%			Rytko	PLN 25,683.60
Rabka-Zdrój	50%			Czorsztyn	PLN 15,662.40
Piechowice	49%			Muszyna	PLN 6,327.30
Sobótka	48%			Olszyna	PLN 5,700.00
Muszyna	47%			Łądek-Zdrój	PLN 4,547.40
Świeradów-Zdrój	47%			Walim	PLN 3,215.38
Łądek-Zdrój	47%			Rabka-Zdrój	PLN 1,417.40
Zakopane	47%			Sobótka	PLN 757.02
Duszniki-Zdrój	44%				
Kudowa-Zdrój	44%				
Gródek n. Dunajcem	44%				
Polanica-Zdrój	39%				
Karpacz	37%				
Jelenia Góra	36%				
Szklarska-Poręba	36%				
Szczawno-Zdrój	34%				
Krynica-Zdrój	31%				

II. Aspekty prawne

CZY ISTNIEJE OPŁATA ZA JAKOŚĆ POWIETRZA?

W polskim systemie prawnym za korzystanie z powietrza, które spełnia przynajmniej minimalne normy jakościowe określone prawem, może zostać pobrana opłata na poziomie samorządowym. Organem, który o tym decyduje, jest rada gminy. Może ona – po spełnieniu określonych przesłanek – wprowadzić opłatę miejscową albo opłatę uzdrowiskową w drodze uchwały. Maksymalna wysokość stawek opłat jest ustalana corocznie w obwieszczeniu Ministra Finansów. Obecnie opłata miejscowa wynosi maksymalnie: 2,50 zł za dobę od osoby dla miejscowości nieposiadających statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej lub 3,52 PLN dla miejscowości, który taki status posiadają, natomiast opłata uzdrowiskowa wynosi 4,83 złotych⁶.

Aby gmina mogła wprowadzić i pobierać którąś z tych opłat, musi spełnić określone kryteria, w tym te, dotyczące jakości powietrza, o czym więcej poniżej. Potocznie, obie opłaty - miejscowa i uzdrowiskowa - określane są mianem tzw. opłaty klimatycznej.

OPŁATA MIEJSCOWA

Zgodnie z przepisami ustawy o podatkach i opłatach lokalnych⁷, opłata miejscowa może być pobierana wyłącznie w miejscowościach posiadających korzystne właściwości klimatyczne, walory krajobrazowe oraz w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status obszaru ochrony uzdrowiskowej. Opłatę pobiera się od osób fizycznych przebywających w takiej miejscowości w celach turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych dłużej niż dobę, naliczana jest od każdej kolejnej rozpoczętej doby pobytu.

W kontekście jakości powietrza istotna jest definicja wspomnianych wyżej warunków klimatycznych. Znajduje się ona w Rozporządzeniu Rady Ministrów z 2007 r.⁸, gdzie wskazano, że za minimalne warunki klimatyczne uznaje się zachowanie na terenie strefy (wyodrębnionej na potrzeby oceny jakości powietrza), na obsza-

rze której położona jest miejscowość, dopuszczalnych poziomów określonych substancji w powietrzu. Poziomy te zdefiniowane zostały w odpowiednich przepisach o ochronie środowiska⁹.

Opłata tego typu ma charakter ekwiwalentny. Co to oznacza? Osoba odwiedzająca gminę ponosi koszt finansowy, ale w zamian powinna mieć zapewnione określone korzyści. W tym przypadku są to walory klimatyczne, które oznaczają m.in. powietrze spełniające minimalne standardy prawne.

Z rozporządzenia oraz z orzecznictwa sądów administracyjnych¹⁰ wynika, że rada gminy nie może zdecydować o pobieraniu opłaty miejscowej, jeśli jakość powietrza w miejscowości nie spełnia norm czystości. Rada gminy powinna także zaprzestać pobierania opłaty, jeśli jakość powietrza w strefie spadła poniżej normy.

OPŁATA UZDROWISKOWA

Opłatę uzdrowiskową może wprowadzić rada gminy. Pobiera się ją od osób fizycznych przebywających dłużej niż dobę w celach zdrowotnych, turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status uzdrowiska.

Zgodnie z ustawą o lecznictwie uzdrowiskowym¹¹ status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia kilka wymogów, w tym posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie¹² i spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska.

Podobnie jak w przypadku opłaty miejscowej, klimat o pożądanym właściwościach leczniczych ocenia się również przy uwzględnieniu jakości powietrza. Oznacza to, że zanieczyszczenia w powietrzu atmosferycznym nie mogą przekraczać norm wynikających z przepisów prawa.

W odróżnieniu od opłaty miejscowej, opłata uzdrowiskowa może być pobierana tak długo, jak dana miejscowość posiada status uzdrowiska. **W konsekwencji, zła jakość powietrza nie powoduje, że dana miejscowość automatycznie traci podstawę prawną do jej pobierania.** Do tego potrzebna jest decyzja Rady Ministrów o pozbawieniu obszaru statusu uzdrowiska¹³. **Na razie żadne z uzdrowisk, mimo wieloletnich zaniedbań w zakresie jakości powietrza, nie utraciło statusu uzdrowiska z tej przyczyny.**

OPŁATA MIEJSCOWA W SĄDACH

Dzięki zaangażowaniu obywateli(-ek) i organizacji pozarządowych, w kilku miastach udało się wyegzekwować prawidłowe stosowanie prawa o opłacie miejscowej. Stało się to dzięki uporowi osób, które weszły w spory sądowe z miastami, w których jakość powietrza nie spełniała wymogów prawnych, a które mimo to pobierały opłaty miejscowe (były to postępowania administracyjne lub sądowo-administracyjne). W wyniku ich działań prawnych opłaty nie pobierają już:

- **Sandomierz** – w 2019 r. turysta wezwał władze Sandomierza do zrezygnowania z pobierania opłaty miejscowej, ponieważ miasto to znajduje się w strefie, gdzie odnotowywane są przekroczenia norm jakości powietrza. Władze Sandomierza zdecydowały o zaprzestaniu poboru tej opłaty.
- **Toruń** - w 2019 r. turysta zaskarżył do sądu administracyjnego władze Torunia, wskazując, że miasto pobiera opłatę miejscową wbrew przepisom prawa. W 2022 r. Naczelny Sąd Administracyjny¹⁴ przyznał turyście rację i stwierdził nieważność uchwał, na mocy których rada gminy zdecydowała o pobieraniu tej opłaty.
- **Szczyrk** – w 2019 r. turysta zaskarżył do sądu administracyjnego władze miasta, wskazując, że Szczyrk pobiera opłatę miejscową wbrew przepisom prawa. W 2021 r. Naczelny Sąd Administracyjny¹⁵ przyznał turyście rację i stwierdził nieważność uchwały, na mocy której rada gminy uznała, że Szczyrk może pobierać opłatę miejscową. W związku z wyrokiem Szczyrk zawiesił pobieranie opłaty miejscowej „do czasu wdrożenia odpowiednich rozwiązań prawnych”¹⁶.

Szczególnym przypadkiem jest Zakopane. Mimo wyroków sądów zakazujących pobierania opłaty miejscowej, miasto nadal to robi. Szczegóły zostały opisane poniżej w sekcji „Zakopane – walka Dawida z Goliatem” na **str. 71**.

Gminy będą mogły powrócić do pobierania opłat, gdy jakość powietrza w strefie osiągnie poziomy zgodny z normami wynikającymi z przepisów o ochronie środowiska.

III. Aspekty praktyczne

SKĄD SIĘ BIERZE SMOG W UZDROWISKACH I KURORTACH?

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w Polsce jest ogrzewanie gospodarstw domowych za pomocą paliw stałych (węgiel i biomasa) oraz wykorzystywanie tych paliw w małych zakładach produkcyjnych czy handlowych.

W raporcie rocznym przygotowanym przez Generalną Inspekcję Ochrony Środowiska za rok 2021 wskazano, że, w odniesieniu do przekroczeń dopuszczalnych stężeń PM10, aż w 96% przypadków główną przyczyną było oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

Oznacza to, że przekroczenia średniego dobowego stężenia pyłu zawieszonego PM10 notowane są najczęściej w okresie grzewczym. Podobnie sytuacja wygląda w odniesieniu do pyłu PM2.5 oraz benzo(a)pirenu (dla 100% przypadków przekroczeń jako główną przyczynę wskazano oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków¹⁷).

Jest to szczególnie istotne w kontekście analizowanych tu górskich i podgórskich gmin, które cieszą się dużą popularnością właśnie w okresie zimowym, a więc w trakcie sezonu grzewczego, kiedy to emisje pyłów zawieszonych i benzo(a)pirenu są szczególnie wysokie.

Mimo że w ostatnich latach pojawiło się wiele możliwości finansowania wymiany starych instalacji grzewczych, które są głównym źródłem smogu, czy termomodernizacji, powietrze w gminach wypoczynkowych i uzdrowiskach nadal jest zanieczyszczone.

WPŁYW ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA NA ZDROWIE

Światowa Organizacja Zdrowia (ang. World Health Organisation, WHO) uważa zanieczyszczenie powietrza za główne zagrożenie środowiskowe dla zdrowia ludzkiego. Szacuje się, że każdego roku na świecie dochodzi do 4,2 mln przedwczesnych zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza¹⁸. Europejska Agencja Środowiskowa podaje z kolei, że w Polsce w wyniku zanieczyszczenia powietrza przedwcześnie umiera około 40 tysięcy osób¹⁹ rocznie.

Zarówno krótko-, jak i długoterminowe narażenie na zanieczyszczenia powietrza może prowadzić do powstawania wielu groźnych chorób. Szczególnie podatne na negatywne skutki zanieczyszczenia powietrza są osoby starsze, dzieci oraz osoby już cierpiące na choroby układu oddechowego lub układu krążenia.

Pyły zawieszane, PM10 oraz szczególnie niebezpieczny dla zdrowia PM2.5, mają negatywny wpływ m.in. na układ nerwowy, reprodukcyjny oraz górne drogi oddechowe (podrażnienia oczu, nosa oraz gardła). Ekspozycja na nie zwiększa także ryzyko zachorowania na raka płuc, choroby układu krążenia oraz obturacyjną chorobę płuc²⁰.

Dlatego zapewnienie czystego powietrza jest szczególnie ważne w uzdrowiskach, w których leczy się te choroby układu oddechowego, oraz które odwiedzane są często przez osoby ze wspomnianych wyżej grup ryzyka.

Inną substancją, której stężenia są przekraczane na terenie Polski (w tym na terenie uzdrowisk!) jest toksyczny benzo(a)piren. Ten wielopierścieniowy węglowodór aromatyczny dostaje się do organizmu poprzez drogi oddechowe, skórę i poprzez spożycie skażonego jedzenia. Każde stężenie benzo(a)pirenu powoduje wzrost ryzyka zachorowania na nowotwór, szczególnie w przypadkach długotrwałego narażenia organizmu na tę substancję. Dodatkowo, ekspozycja na benzo(a)piren może prowadzić do uszkodzenia centralnego układu nerwowego i bezpłodności²¹.

Stężenia wybranych zanieczyszczeń zgodne z przepisami prawa oraz z wytycznymi WHO znajdują się w załączniku nr 1 na **str. 84**.

Obowiązujące przepisy a rekomendacje Światowej Organizacji Zdrowia:

Stopień zanieczyszczenia powietrza dopuszczony przepisami prawa istotnie odstaje od najnowszych rekomendacji WHO z września 2021 r. Obowiązujące, dopuszczalne stężenia pyłów zawieszonych PM2.5 są czterokrotnie wyższe niż rekomendacje WHO, zaś dopuszczalna przepisami liczba dni z przekroczeniami stężeń pyłów PM10 (obecnie 35 dni w roku) jest prawie dziesięciokrotnie wyższa niż rekomenduje WHO (3-4 dni w roku)²². Uważamy, że szczególnie w uzdrowiskach powinno się dążyć do niezwłocznego doprowadzenia jakości powietrza do zgodności z rekomendacjami WHO.

MONITORING JAKOŚCI POWIETRZA W WYBRANYCH GMINACH

Choć państwowa sieć monitoringu jakości powietrza koordynowana przez GIOŚ nie przewiduje stacji pomiarowej w każdej miejscowości, w której pobierana jest opłata miejscowa czy uzdrowiskowa, GIOŚ analizuje poziom zanieczyszczenia powietrza na poziomie gmin, a dane te publikowane są w publicznie dostępnych raportach każdego roku²³. Spośród 35 analizowanych gmin, jedynie dziesięć posiada lub posiadało w latach 2017-2021 państwowe stacje pomiarowe, z których pomiary wykorzystywane były w raportach GIOŚ. W raportach tych za lata 2017-2021 publikowane były dane dotyczące poziomów pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu, przy czym tylko w przypadku trzech miejscowości były to dane kompletne, tj. obejmujące wszystkie lata (Zakopane, Szczawno-Zdrój oraz Jelenia Góra²⁴). Dane dotyczące pyłów PM2.5 z lat 2017-2021 dostępne są dla dwóch miast - Zakopanego oraz Jeleniej Góry. W przypadku Duszników-Zdroju zostały one opublikowane jedynie w raporcie z 2019 r. W ośmiu miejscowościach mierzono stężenia benzo(a)pirenu, przy czym tylko w trzech przez cały analizowany okres – w Zakopanem, Jeleniej Górze i Szczawnie-Zdroju.

JAK WYBRALIŚMY ANALIZOWANE GMINY?

W tym raporcie przyglądamy się jakości powietrza w 35 gminach, które pobierają opłatę miejscową lub uzdrowiskową. Wszystkie analizowane gminy znajdują się w dwóch województwach – dolnośląskim i małopolskim. Jednocześnie leżą one na terenie dwóch stref (dolnośląskiej²⁵ i małopolskiej), w których prowadzone są państwowe pomiary jakości powietrza.

Raport obejmuje te gminy turystyczne, w których, zgodnie z raportami GIOŚ za rok 2021, zostały przekroczone stężenia benzo(a)pirenu – substancji silnie rakotwórczej^{26 i 27}. Uważamy, że obszary, w których dochodzi do przekroczenia tej substancji nie powinny być uznawane za sprzyjające zdrowiu i turystyce²⁸, dlatego to właśnie stężenie tej substancji przyjęliśmy za główne kryterium wyboru gmin. Raport pokazuje, że nie jest to jedyna substancja, której stężenia są niezgodne z prawem i szkodzą zdrowiu.

Skupiliśmy się na tych dwóch województwach, bo to właśnie w nich zlokalizowanych jest najwięcej uzdrowisk w skali kraju – 11 w województwie dolnośląskim i 10 w małopolskim²⁹. To także województwa, które ze względu na bliskość gór, odwiedzane są licznie przez turystów(-tki) w okresie zimowym, kiedy jakość powietrza jest najgorsza.

Nasza analiza opiera się na danych z Państwowego Monitoringu Jakości Powietrza publikowanych w latach 2017-2021 w corocznych raportach Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska i obejmuje trzy rodzaje zanieczyszczeń: pyły zawieszane PM10 i PM2.5 oraz benzo(a)piren. Odsetek źródeł ciepła na paliwa stałe (węgiel i biomasa) w omawianych gminach policzyliśmy w oparciu o dane pochodzące z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków.

JAKOŚĆ POWIETRZA NA TERENIE STREF, W KTÓRYCH POŁOŻONE SĄ ANALIZOWANE GMINY

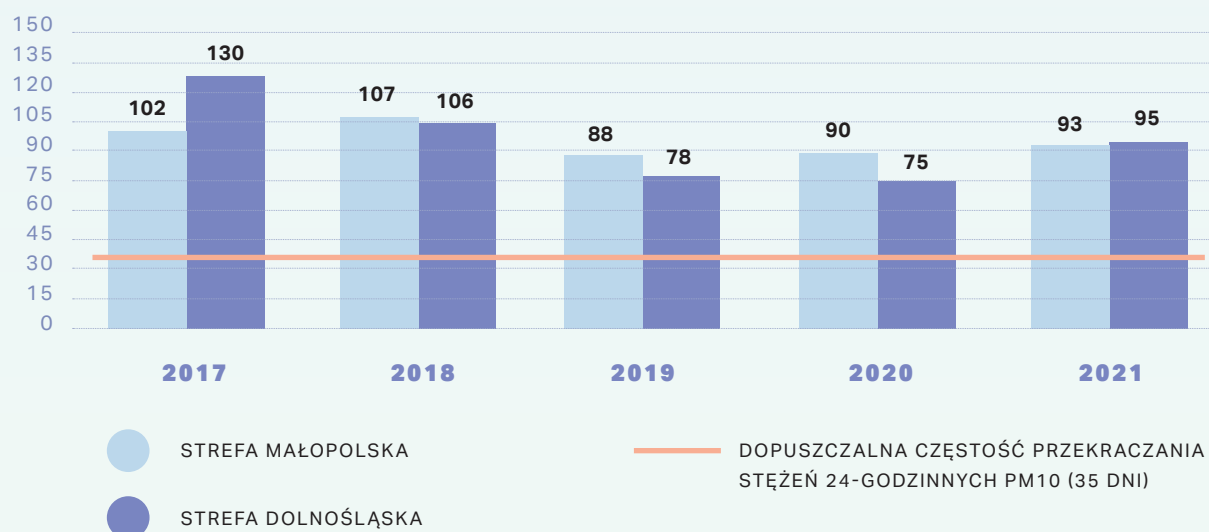
Pobieranie opłaty miejscowej czy uzdrowiskowej jest bezpośrednio powiązane z jakością powietrza, a konkretnie z jakością powietrza **w strefie**, w której znajduje się dana gmina. Gminy analizowane w tym raporcie znajdują się w strefach małopolskiej lub dolnośląskiej. Obie strefy pokrywają się odpowiednio z granicami województw, przy czym w Małopolsce nie obejmują aglomeracji krakowskiej i miasta Tarnów, a na Dolnym Śląsku aglomeracji wrocławskiej, miasta Legnica i miasta Wałbrzych.

Analiza danych podawanych przez GIOŚ z lat 2017-2021 wskazuje, że **powietrze na terenie stref nie spełnia wymogów prawnych w zakresie jakości powietrza. Oznacza to, że pobieranie opłaty miejscowej na obszarze tych stref, w świetle opisanych powyżej przepisów, nie powinno mieć miejsca. W przypadku miejscowości uzdrowskowych, Minister Zdrowia powinien podjąć działania zmierzające do ustalenia stanu rzeczywistego w zakresie warunków klimatycznych, w tym rzeczywistej jakości powietrza, a następnie podjąć stosowne działania kontrolne wobec uzdrowisk(a).**

Powodem, dla którego strefy małopolska i dolnośląska nie spełniają minimalnych wymogów jakości powietrza są przekroczenia pyłów zawieszonych PM10 i PM2.5. Przepisy prawa wskazują, że stężenia dobowe pyłów PM10 mogą przekraczać 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ przez maksymalnie 35 dni w roku. Wykres nr 1 pokazuje, że normy te były znacząco przekraczane w obu analizowanych strefach każdego roku. Co więcej, sytuacja pogorszyła się w roku 2021 r. względem dwóch poprzednich lat.

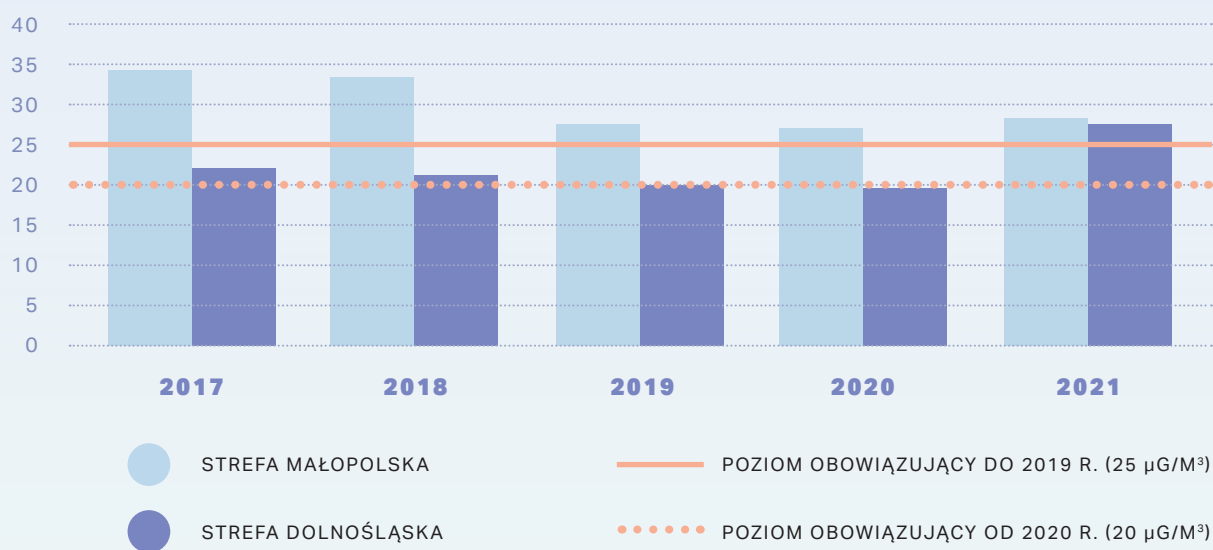
CZĘSTOŚĆ PRZEKRACZANIA STĘŻEŃ 24-GODZINNYCH PM10 W STREFACH

WYKRES 1

ŚREDNIOROCZNE STĘŻENIE PM2.5 W POWIETRZU (w $\mu\text{g}/\text{m}^3$)

WYKRES 2

Do końca 2019 r. obowiązującym limitem stężenia dla PM2.5 było $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$, natomiast normą obowiązującą od 2020 r. jest $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Oznacza to, że w przypadku strefy małopolskiej w latach 2017-2021 stężenie pyłu PM2.5 przekraczało prawnie dozwolone średnie roczne stężenie. Jeśli chodzi zaś o strefę dolnośląską, do 2020 r. powietrze na jej obszarze spełniało normy prawne w tym zakresie, jednak w 2021 r. sytuacja drastycznie pogorszyła się i średnie roczne stężenie PM2.5 osiągnęło pułap $27,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Stężenia benzo(a)pirenu – substancji silnie rakotwórczej – przekraczane są, jak wskazują raporty GIOŚ za okres 2017-2021, rocznie na większości obszaru kraju, w tym na terenie strefy małopolskiej i dolnośląskiej.

Jak działa monitoring jakości powietrza w Polsce?

Głównym źródłem wiedzy o jakości powietrza jest państwowy monitoring środowiska. Za jego prowadzenie odpowiedzialna jest Inspekcja Ochrony Środowiska. Ocena jakości powietrza opiera się na podziale kraju na województwa, z których z kolei wydzielane są strefy (aglomeracje, miasta, pozostały obszar województwa), które określone są w załączniku do ustawy – Prawo ochrony środowiska³⁰.

III. Analiza sytuacji w gminach

strefa dolnośląska

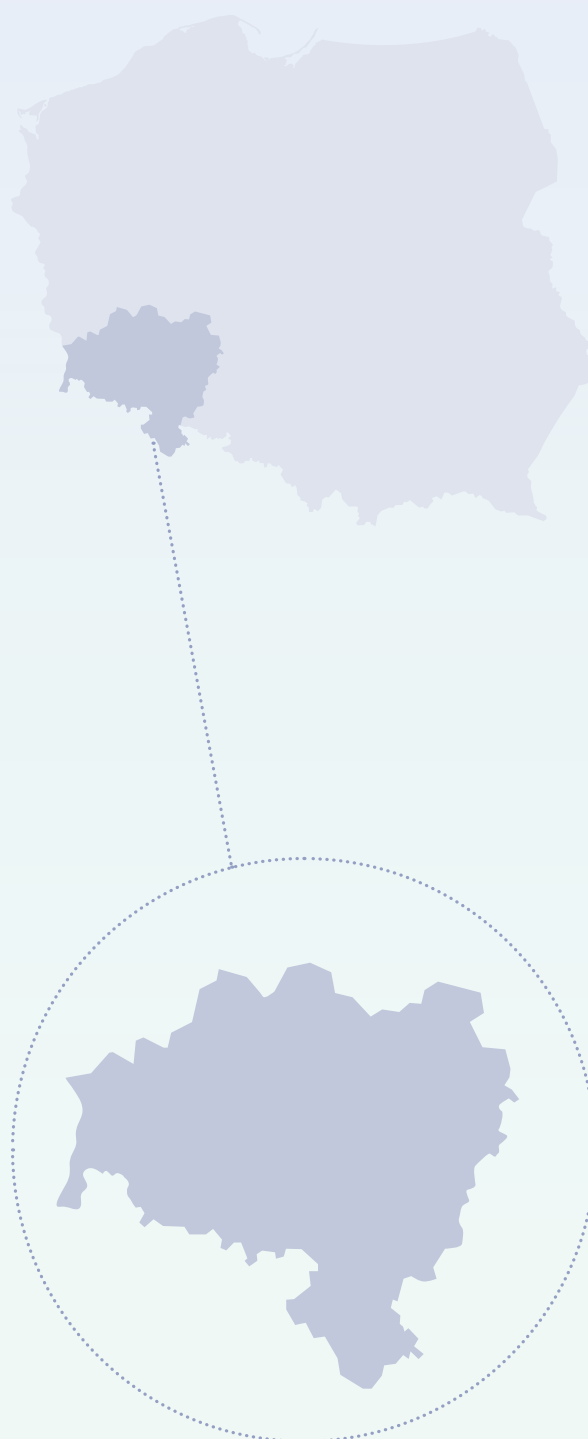
OPŁATA UZDROWISKOWA

Bystrzyca Kłodzka
Duszniki-Zdrój
Jedlina-Zdrój
Jelenia Góra
Kudowa-Zdrój
Lądek-Zdrój
Polanica-Zdrój
Szczawno-Zdrój
Świeradow-Zdrój

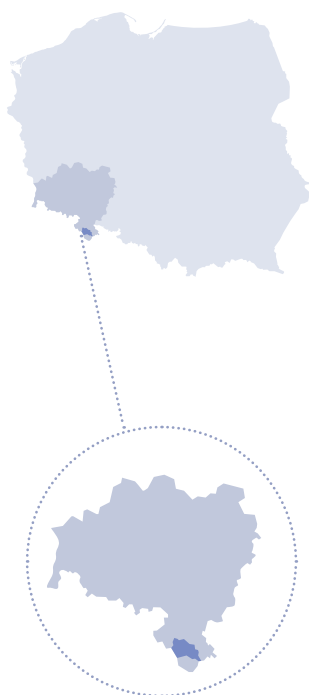

OPŁATA MIEJSCOWA

Bystrzyca Kłodzka
Karpacz
Lądek-Zdrój
Leśna
Mirsk
Olszyna
Piechowice
Podgórzyn
Radków
Sobótka
Szkarska-Poręba
Walim

NAZWA GMINY

Bystrzyca
Kłodzka

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa i uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby reumatologiczne,
choroby naczyń obwodowych,
choroby układu trawienia,
choroby krwi i układu krwiotwórczego,
cukrzyca

JAKOŚĆ POWIETRZA ³¹:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w roku 2021 przekroczony został także poziom dopuszczalny dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowiskowa:

2019: 208 892,00 PLN³²,

2020: 118 699,00 PLN³³,

2021: 138 558,10 PLN³⁴

miejscowa:

2019: 25 695,74 PLN³⁵,

2020: 22 385,40 PLN³⁶,

2021: 30 306,30 PLN³⁷

OPIS

Na terenie gminy zlokalizowane są Góry Bystrzyckie, pasmo leżące w Sudetach Środkowych. Popularna jest tu turystyka rowerowa praktykowana głównie na trasach w Masywie Śnieżnika i Górach Bystrzyckich, a zimą - jest narciarstwo biegowe w Spalonej i Międzygórzu³⁸. Przez Góry Bystrzyckie oraz Masyw Śnieżnika biegną także liczne szlaki piesze³⁹. W gminie Bystrzyca Kłodzka położona jest miejscowość uzdrowiskowa Długopole-Zdrój.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

57%

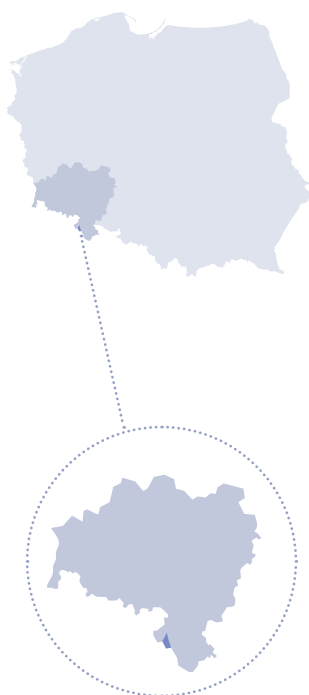
PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UUCHWAŁA NR XLIX/407/2021 RADY MIEJSKIEJ BYSTRZYCY KŁODZKIEJ

z dnia 26 listopada 2021 r. w sprawie opłaty miejscowej w roku 2022

UCHWAŁA NR XLIX/408/2021 RADY MIEJSKIEJ BYSTRZYCY KŁODZKIEJ

z dnia 26 listopada 2021 roku w sprawie opłaty uzdrowiskowej.

NAZWA GMINY

Duszniki-
-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby reumatologiczne,
choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
choroby naczyń obwodowych, choroby dolnych dróg
oddechowych
choroby układu trawienia,
osteoporoza,
choroby kobiece

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 938 544,31 PLN⁴⁰,
2020: 696 742, 80 PLN⁴¹,
2021: 706 124,50 PLN⁴²

OPIS

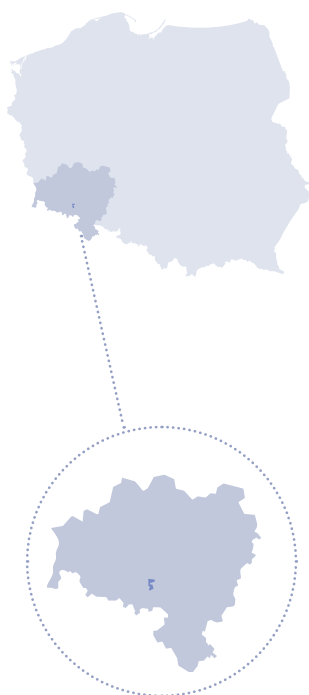
Na terenie gminy znajduje się stacja narciarska Zieleniec Ski Arena, jeden z największych ośrodków narciarskich w Polsce z 32 kilometrami tras⁴³. Zajęła ona drugie miejsce w rankingu dużych ośrodków narciarskich opublikowanym przez skionline.pl⁴⁴. Na terenie gminy znajdują się także piesze szlaki turystyczne, w tym szlak na Zieleniec i Szczeliniec Wielki⁴⁵.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

44%⁴⁶

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XLII/250/21 RADY MIEJSKIEJ W DUSZNIKACH-ZDROJU z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie ustalenia wysokości stawek opłaty uzdrowiskowej oraz zasad jej poboru na obszarze gminy Duszniki-Zdrój.

NAZWA GMINY

Jedlina-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
 choroby reumatologiczne,
 choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
 choroby dolnych dróg oddechowych,
 choroby górnych dróg oddechowych,
 choroby układu trawienia,
 choroby nerek i dróg moczowych

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 108 118,40 PLN⁴⁷,
 2020: 79 235,60 PLN⁴⁸,
 2021: 21 162,80 PLN⁴⁹

OPIS

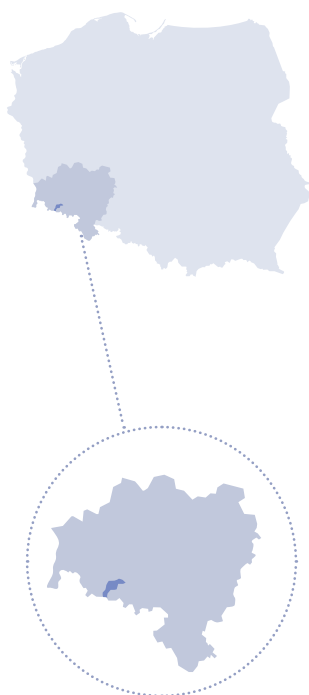
Jedlina-Zdrój zlokalizowana jest pomiędzy pasmem Gór Wałbrzyskich i Gór Sowich. Dla osób odwiedzających uzdrowisko dostępne są w okolicy liczne pieszce szlaki turystyczne⁵⁰, a w obrębie miasta funkcjonuje niewielki kompleks narciarski⁵¹. Osoby odwiedzające Jedlinę-Zdrój mogą skorzystać także z pijalni wód mineralnych⁵².

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

51%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XI/58/15 RADY MIASTA JEDLINA-ZDRÓJ z dnia 29 października 2015 r. w sprawie określenia wysokości stawek opłaty uzdrowiskowej, zarządzenia jej poboru w drodze inkasa oraz określenia inkasentów i wynagrodzenia za inkaso.

NAZWA GMINY

Jelenia Góra

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby układu nerwowego,
choroby reumatologiczne,
osteoporoza,
choroby nerek i dróg moczowych,
choroby oka i przydatków oka

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2017, 2020 i 2021 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe). W 2021 r. na terenie gminy doszło dodatkowo do przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla PM2.5.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 757 431,20 PLN⁵³,
2020: 380 543,00 PLN⁵⁴,
2021: 506 339,00 PLN⁵⁵

OPIS

Razem ze Szklarską Porębą i Karpaczem, Jelenia Góra jest najpopularniejszym ośrodkiem górskim na Dolnym Śląsku. Stanowi bazę wypadową w Karkonosze i oferuje wachlarz atrakcji turystycznych, w tym w zakresie sportów zimowych. Na terenie gminy zlokalizowane jest uzdrowisko Cieplice, będące obecnie dzielnicą Jeleniej Góry.

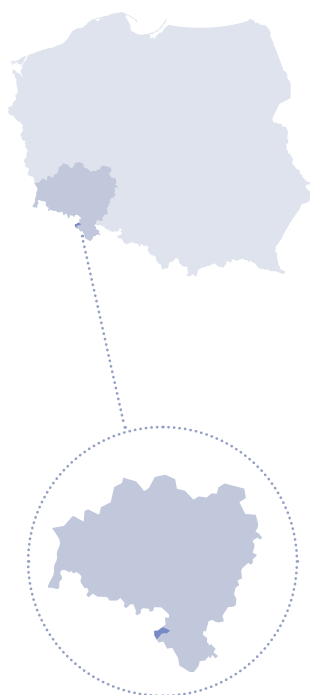
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

36%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR 556.LVIII.2022 RADY MIEJSKIEJ JELENIEJ GÓRY z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie opłaty uzdrowiskowej, ustalenie wysokości stawek i zasad jej poboru w drodze inkasa.

NAZWA GMINY

Kudowa-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
 choroby reumatologiczne,
 choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
 choroby naczyń obwodowych,
 choroby układu trawienia,
 choroby endokrynologiczne,
 choroby krwi i układu krwiotwórczego,
 otyłość

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w roku 2021 przekroczony został także poziom dopuszczalny dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 1 662 727,00 PLN⁵⁶,
 2020: 1 236 696,20 PLN⁵⁷,
 2021: 1 269 266,90 PLN⁵⁸

OPIS

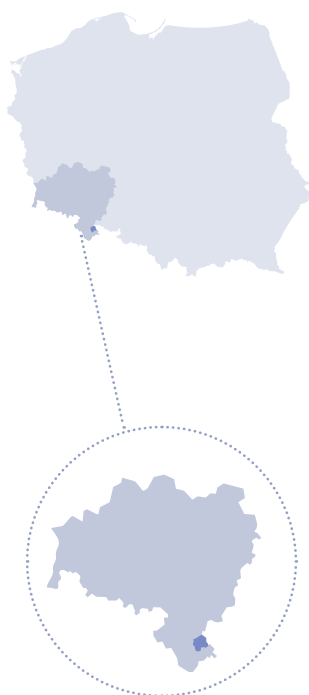
Kudowa-Zdrój położona jest na pograniczu Gór Stołowych i Pogórza Orlickiego i z tego względu jest dogodnym punktem wypadowym na Szczeliniec Wielki i do Rezerwatu Błędne Skały. Na terenie miasta znajduje się park zdrojowy z pijalnią wód mineralnych. Kudowa oddalona jest o ok. 35-45 km większych ośrodków narciarskich, tj. Zieleńca i Czarnej Góry, natomiast na terenie miasta funkcjonuje niewielki wyciąg narciarski.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

44%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XXXVIII/274/21 RADY MIEJSKIEJ KUDOWY-ZDROJU z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie opłaty uzdrowiskowej na terenie gminy Kudowa-Zdrój.

NAZWA GMINY

Lądek-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa i uzdrowska

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
 choroby układu nerwowego,
 choroby reumatologiczne,
 choroby naczyń obwodowych,
 osteoporoza,
 choroby skóry,
 choroby kobiece

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowska:

2019: 1 143 918,00 PLN⁵⁹,2020: 690 030,83 PLN⁶⁰,2021: 780 505,30 PLN⁶¹

miejscowa:

2019: 644,00 PLN⁶²,2020: 1 972,00 PLN⁶³,2021: 4 547,40 PLN⁶⁴**OPIS**

Gmina położona jest w Sudetach Wschodnich, w pobliżu Masywu Śnieżnika. Osoby odwiedzające Lądek-Zdrój mogą korzystać z wytyczonych w jego okolicach kilku górskich szlaków pieszych⁶⁵. W mieście i jego najbliższej okolicy funkcjonują dwie niewielkie stacje narciarskie⁶⁶.

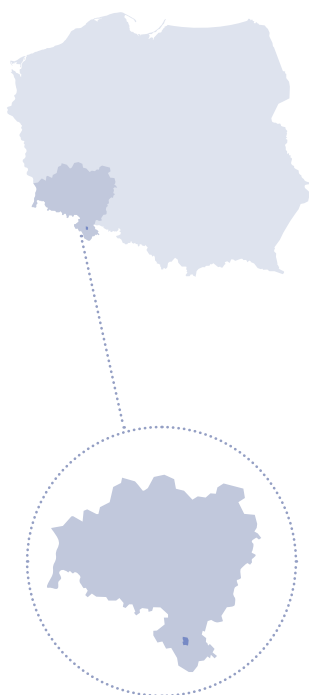
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

47%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XLI/274/2021 RADY MIEJSKIEJ ŁĄDKA-ZDROJU z dnia 28 października 2021 r. w sprawie opłaty uzdrowskiej.

UCHWAŁA Nr XLI/275/2021 RADY MIEJSKIEJ ŁĄDKA-ZDROJU z dnia 28 października 2021 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Polanica

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby reumatologiczne,
choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
choroby górnych dróg oddechowych,
choroby układu trawienia

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w roku 2021 przekroczony został także poziom dopuszczalny dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 1 703 307,80 PLN⁶⁷,
2020: 1 188 744,88 PLN⁶⁸,
2021: 1 300 497,10 PLN⁶⁹

OPIS

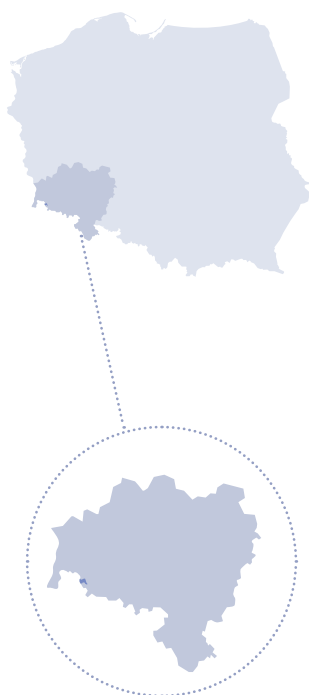
Polanica-Zdrój położona jest w dolinie Bystrzycy Dusznickiej u podnóża masywu Piekielnej Góry, czyli południowo-wschodniego krańca Gór Stołowych, a południowa część miasta graniczy z kolei z Górami Bystrzyckimi. W odległości ok. 30 km od Polanicy zlokalizowane są duże ośrodki narciarskie – Zieleniec i Czarna Góra. Na terenie gminy funkcjonuje kilka górskich szlaków turystycznych⁷⁰.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

39%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XIV/111/2021 RADY MIEJSKIEJ W POLANICY-ZDROJU z dnia 24 listopada 2021 r. w sprawie opłaty uzdrowiskowej.

NAZWA GMINY

Świeradów-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
 choroby układu nerwowego,
 choroby reumatologiczne,
 choroby dolnych dróg oddechowych,
 choroby górnych dróg oddechowych,
 choroby naczyń obwodowych,
 choroby skóry,
 osteoporoza,
 choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
 cukrzyca,
 choroby kobiece

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2018-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 2 312 641,04 PLN⁷¹,
 2020: 1 585 985,68 PLN⁷²,
 2021: 1 660 472,90 PLN⁷³

OPIS

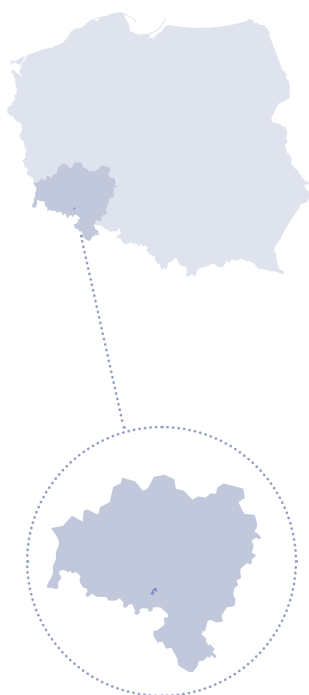
Świeradów-Zdrój zlokalizowany jest w Górach Izerskich, w pobliżu Jeleniej Góry. Na terenie miasta działa ośrodek narciarski⁷⁴. Latem i wiosną gmina odwiedzana jest z kolei przez rowerzystów(-tki) ze względu na znajdujące się tam ścieżki rowerowe⁷⁵. W Świeradowie rozpoczyna się kilka pieszych szlaków górskich, w tym Główny Szlak Sudecki im. Mieczysława Orłowicza oraz trasy w kierunku Karkonoszy i Gór Stołowych⁷⁶. Na terenie gminy znajduje się uzdrowisko Czerniawa – Zdrój, gdzie zlokalizowana jest m.in. pijalnia wody mineralnej⁷⁷.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

47%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XLIX/226/2021 RADY MIASTA ŚWIERADÓW-ZDRÓJ z dnia 29 października 2021 r. w sprawie: wprowadzenia opłaty uzdrowiskowej oraz określenia wysokości stawki opłaty uzdrowiskowej pobieranej na terenie Gminy Miejskiej Świeradów-Zdrój.

NAZWA GMINY

Szczawno-
-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby reumatologiczne,
choroby dolnych dróg oddechowych,
choroby górnych dróg oddechowych,
choroby układu trawienia,
choroby nerek i dróg moczowych,
cukrzyca,
otyłość,
osteoporoza

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2017 i 2018 także poziomu dopuszczalnego PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 830 196,47 PLN⁷⁸,
2020: 453 330,13 PLN⁷⁹,
2021: 501 428,98 PLN⁸⁰

OPIS

Na terenie gminy i w jej okolicy przebiega kilka pieszych szlaków turystycznych⁸¹, w tym europejski długodystansowy szlak pieszy E3, jeden z najdłuższych szlaków turystycznych w Europie⁸². Na terenie miasta Szczawno-Zdrój wyznaczone są także trasy dla nart biegowych. W odległości poniżej 25 km od centrum miasta zlokalizowanych jest sześć mniejszych stacji narciarskich⁸³.

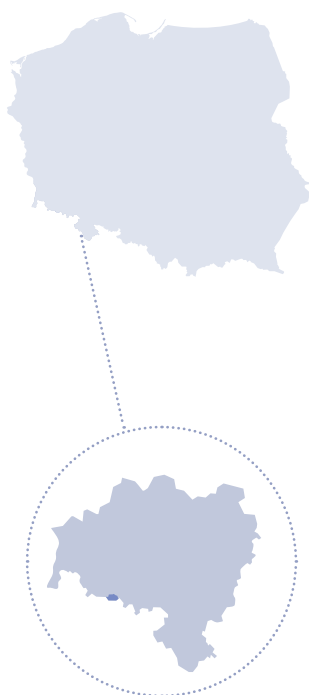
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

34%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR L/56/22 RADY MIEJSKIEJ W SZCZAWNIE-ZDROJU z dnia 28 października 2022 r. w sprawie wprowadzenia opłaty uzdrowiskowej, ustalenia wysokości stawki opłaty, zarządzenia jej poboru w drodze inkasa oraz określenia inkasentów i wynagrodzenia za inkaso.

NAZWA GMINY

Karpacz

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2018-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 2 917 828, 83 PLN⁸⁴,
 2020: 2 575 708,24 PLN⁸⁵,
 2021: 2 535 298,99 PLN⁸⁶

OPIS

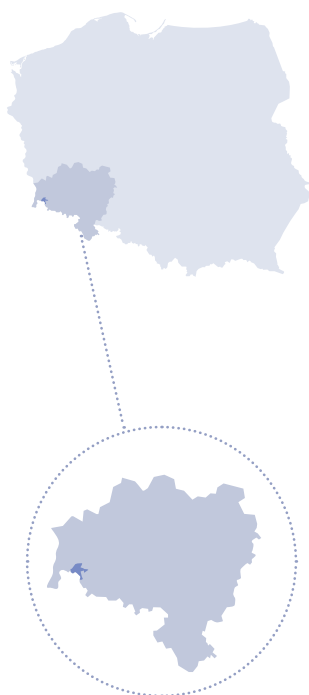
Jedna z najpopularniejszych zimowych gmin w Polsce oferująca stoki narciarskie, trasy dla nart biegowych, tory saneczkarskie i lodowiska⁸⁷. W obrębie Karpacza znajduje się kilka wyciągów narciarskich, w tym Karpacz Biały Jar, który znalazł się w rankingu średnich i małych ośrodków narciarskich portalu skionline.pl⁸⁸. Na terenie gminy znajduje się część Karkonoskiego Parku Narodowego i liczne szlaki piesze, w tym szlak na Śnieżkę, najwyższy szczyt Karkonoszy.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

37%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XLV/464/21 RADY MIEJSKIEJ KARPACZA z dnia 5 listopada 2021 r. w sprawie wprowadzenia oraz ustalenia wysokości stawki opłaty miejscowej, terminów jej płatności oraz sposobu jej poboru.

NAZWA GMINY

Leśna

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 44 032,76 PLN⁸⁹,2020: 29 361,39 PLN⁹⁰,2021: 35 785,59 PLN⁹¹**OPIS**

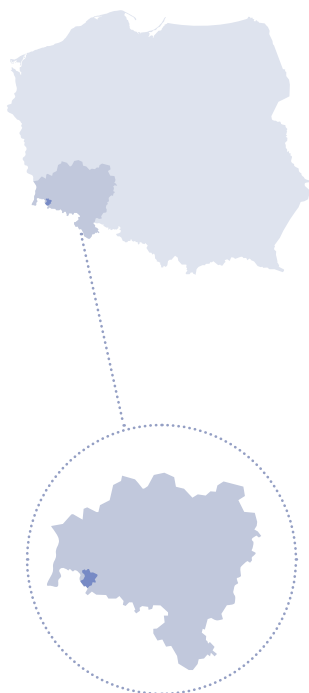
Leśna położona jest na Pogórzu Izerskim. Jedną z najpopularniejszych atrakcji na terenie gminy jest Jezioro Leśniańskie, do którego prowadzi pieszy szlak.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

60%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XV/109/2015 RADY MIEJSKIEJ W LEŚNEJ z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Mirsk

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 0,00 PLN⁹²,
 2020: 35 378,00 PLN⁹³,
 2021: 41 446,00 PLN⁹⁴

OPIS

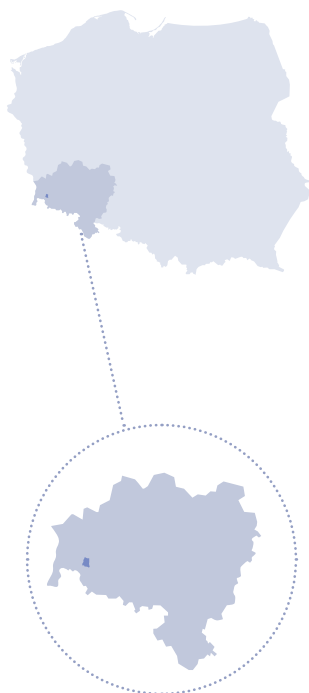
Gmina Mirsk sąsiaduje z Górami Izerskimi, w związku z czym stanowi bazę wypadową na piesze szlaki górskie⁹⁵. Na obszarze Gór Izerskich, zarówno po polskiej, jak i czeskiej stronie, funkcjonują także ośrodki narciarskie oferujące trasy o różnym stopniu trudności⁹⁶.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

74%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XXXV/423/21 RADY MIEJSKIEJ GMINY MIRSK z dnia 28 października 2021 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Olszyna

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 6 108 PLN⁹⁷,2020: 2 414 PLN⁹⁸,2021: 5 700 PLN⁹⁹**OPIS**

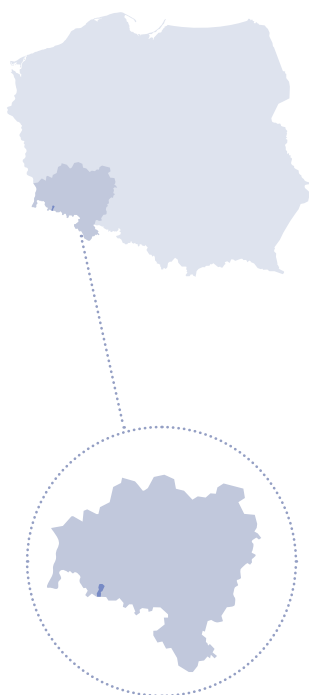
Gmina Olszyna położona jest ok. 35 km od Jeleniej Góry. Sąsiaduje z gminą Leśna i gminą uzdrowiskową – Świeradowem-Zdrój.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

56%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XI/61/2019 RADY MIEJSKIEJ W OLSZYNIE z dnia 30 października 2019 r. w sprawie wprowadzenia opłaty miejscowej oraz określenia wysokości stawki opłaty miejscowej i zarządzenia jej poboru w drodze inkasa.

NAZWA GMINY

Piechowice

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w roku 2017 i 2021 także poziomu dopuszczalnego PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 105 762,70 PLN¹⁰⁰,2020: 54 723,40 PLN¹⁰¹,2021: 107 490,40 PLN¹⁰²**OPIS**

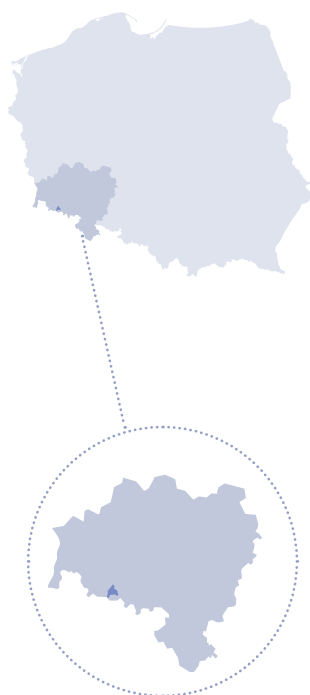
Piechowice zlokalizowane są pomiędzy Górami Izerskimi a Karkonoszami. Na terenie gminy znajdują się liczne szlaki turystyczne¹⁰³ i ścieżki rowerowe¹⁰⁴. Piechowice położone są w pobliżu popularnych miejscowości turystycznych – Szklarskiej Poręby oraz Jeleniej Góry, gdzie dostępna jest szeroka oferta turystyczna, w tym w zakresie sportów zimowych. Gmina zlokalizowana jest częściowo na terenie Pogórza Karkonoskiego, w pobliżu Karpacza, Szklarskiej Poręby i Jeleniej Góry, czyli głównych ośrodków zimowych na Dolnym Śląsku. Przez teren gminy biegnie kilka szlaków pieszych¹⁰⁵.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

49%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr 104/XVI/2015 RADY MIASTA PIECHOWICE z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 8 oraz art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r.

NAZWA GMINY

Podgórzyn

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w roku 2017 i 2021 także poziomu dopuszczalnego PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 61 654,50 PLN¹⁰⁶,
2020: 88 691,60 PLN¹⁰⁷,
2021: 104 502,56 PLN¹⁰⁸

OPIS

Gmina zlokalizowana jest częściowo na terenie Pogórza Karkonoskiego, w pobliżu Karpacza, Szklarskiej Poręby i Jeleniej Góry, czyli głównych ośrodków zimowych na Dolnym Śląsku. Przez teren gminy biegnie kilka szlaków pieszych¹⁰⁹.

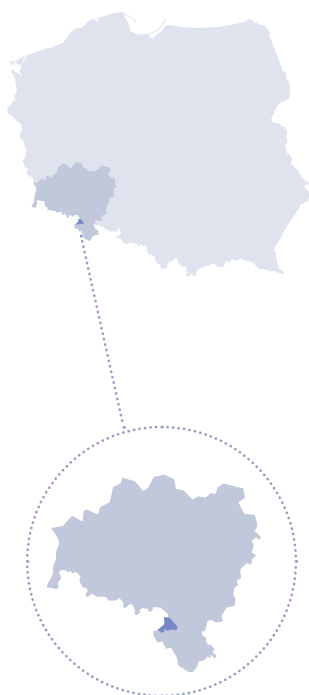
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

53%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XIII/141/19 RADY GMINY PODGÓRZYN z dnia 25 września 2019 r. w sprawie określenia stawki opłaty miejscowej oraz zasad i sposobu jej poboru.

NAZWA GMINY

Radków

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2017, 2019 i 2021 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 70 466,34 PLN¹¹⁰,
2020: 82 312,88 PLN¹¹¹,
2021: 107 355,72 PLN¹¹²

OPIS

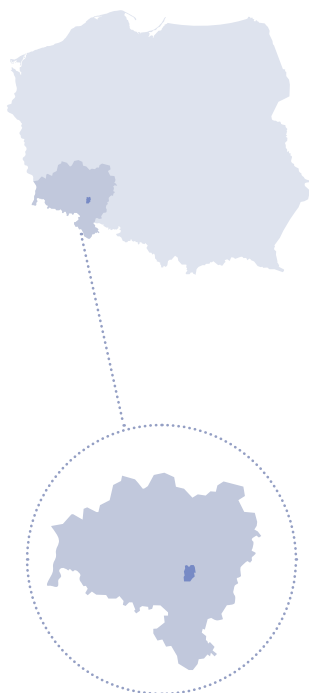
Radków jest jednym z ośrodków turystycznych w Górach Stołowych. Piesze wycieczki górskie możliwe są dzięki szlakom wytyczonym na terenie gminy¹¹³. Na terenie gminy funkcjonują także szlaki dla narciarstwa biegowego¹¹⁴.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

60%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XVI/72/15 RADY MIEJSKIEJ W RADKOWIE z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Sobótka

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 1 684,90 PLN¹¹⁵,
2020: 2 015,76 PLN¹¹⁶,
2021: 757,02 PLN¹¹⁷

OPIS

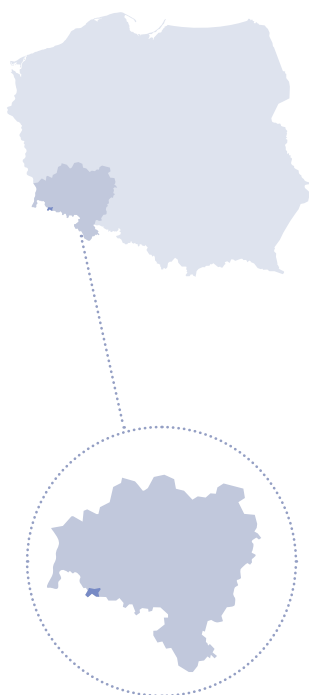
Miasto Sobótka leży u stóp Masywu Ślęży, który jest częścią Przedgórze Sudeckiego. Na Masyw Ślęży wiedzie kilka pieszych szlaków turystycznych¹¹⁸. Możliwe jest tam także uprawianie narciarstwa biegowego¹¹⁹.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

48%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XXXVII/355/21 RADY MIEJSKIEJ W SOBÓTCE z dnia 28 października 2021 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Szklarska-
-Poręba

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 2 188 146,64 PLN¹²⁰,
2020: 2 202 336,29 PLN¹²¹,
2021: 1 996 020,50 PLN¹²²

OPIS

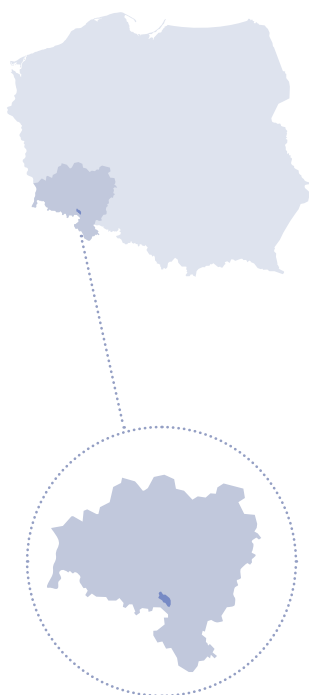
Szklarska-Poręba jest jednym z popularniejszych ośrodków turystycznych na Dolnym Śląsku. Sąsiaduje z Karkonoszami i Górami Izerskimi, gdzie położone są liczne szlaki turystyczne. Z samego miasta wiodą one m.in. na Szrenicę i nad wodospad Kamieńczyk¹²³. W mieście i najbliższej okolicy można skorzystać z szerokiej oferty sportów zimowych, w tym w ośrodku Szrenica, który zajął 9. miejsce w kategorii dużych ośrodków narciarskich portalu skionline.pl¹²⁴.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

36%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr LXII/683/22 RADY MIEJSKIEJ W SZKLARSKIEJ PORĘBIE z dnia 27 października 2022 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Walim

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. dolnośląska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 4 673,46 PLN¹²⁵,
 2020: 6 745,00 PLN¹²⁶,
 2021: 3 215,38 PLN¹²⁷

OPIS

Walim położony jest w Górach Sowich. W miejscowości Walim zaczyna się kilka szlaków górskich, w tym szlak na Wielką Sowę, najwyższy szczyt Gór Sowich¹²⁸. Na terenie gminy znajdują się też ośrodki narciarskie z trasami narciarskimi i snowboardowymi¹²⁹.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

63%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XXXII/287/2021 RADY GMINY WALIM z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie opłaty miejscowej na 2022 rok.

III. Analiza sytuacji w gminach - c.d.

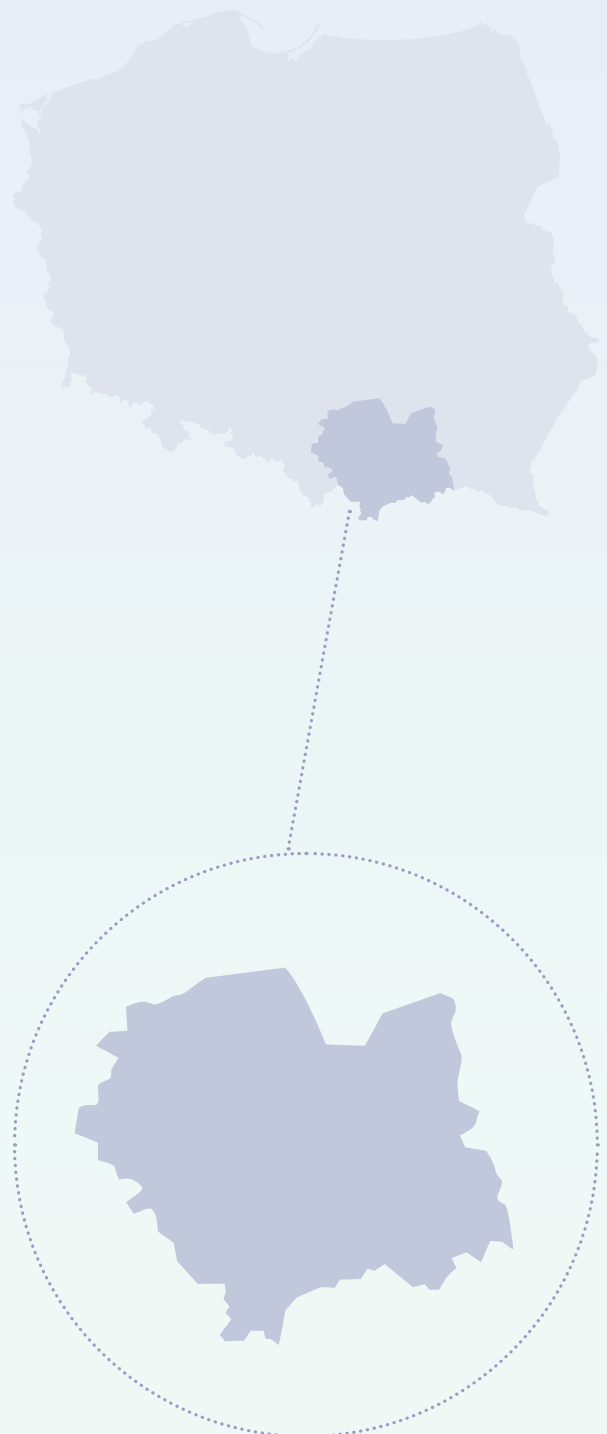
strefa małopolska

→ **OPŁATA
UZDROWISKOWA**

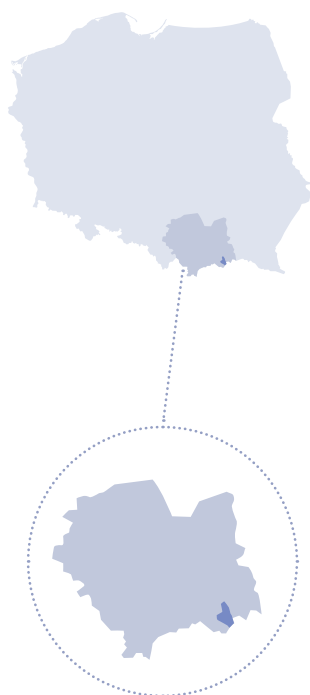
Krynica-Zdrój
Muszyna
Piwniczna-Zdrój
Rabka-Zdrój
Sękowa
Szczawnica
Uście Gorlickie

→ **OPŁATA
MIEJSCOWA**

Bukowina Tatrzańska
Czorsztyn
Gródek nad Dunajcem
Kościelisko
Krościenko nad Dunajcem
Krynica-Zdrój
Łapsze Niżne
Muszyna
Piwniczna-Zdrój
Poronin
Rabka-Zdrój
Rytro
Szczawnica
Zakopane

NAZWA GMINY

Krynica-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowskowa i miejscowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby układu nerwowego,
 choroby reumatologiczne,
 choroby górnych dróg oddechowych,
 choroby układu trawienia,
 choroby nerek i dróg moczowych,
 choroby krwi i układu krwiotwórczego,
 cukrzyca,
 choroby kobiece,
 choroby ortopedyczno-urazowe

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowskowa:
 2019: 4 777 257,76 PLN¹³⁰,
 2020: 3 576 257,59¹³¹,
 2021: 4 000 502,45¹³²

miejscowa:
 2019: 49 436,00 PLN¹³³,
 2020: 66 396,41 PLN¹³⁴,
 2021: 37 696,80 PLN¹³⁵

OPIS

Krynica-Zdrój oferuje zimą wiele atrakcji turystycznych: stoki narciarskie, trasy dla nart biegowych, tory saneczkowe, itp. W Krynicy działa kilka stacji narciarskich w tym Jaworzyna Krynicka oraz Słotwiny Arena, które zajęły odpowiednio 5. i 10. miejsce na liście dużych ośrodków narciarskich portalu skionline.pl¹³⁶. Na terenie gminy i w jej okolicy wytyczonych jest też kilka szlaków pieszych¹³⁷.

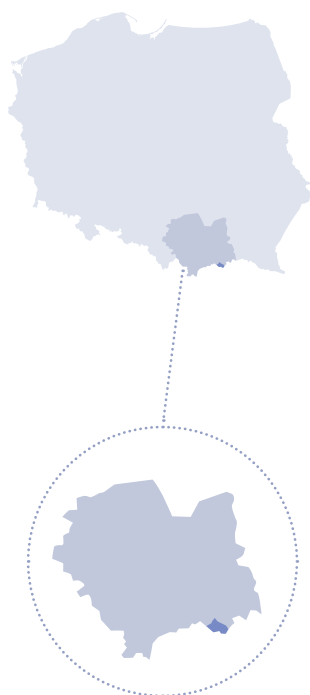
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

31%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XI.105.2019 RADY MIEJSKIEJ W KRYNICY-ZDROJU z dnia 18 września 2019 roku w sprawie wprowadzenia opłaty miejscowej i określenia wysokości opłaty miejscowej na terenie miejscowości Tylicz¹³⁸.

UCHWAŁA NR XLII.327.2021 RADY MIEJSKIEJ W KRYNICY-ZDROJU z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie opłaty uzdrowskowej, ze zmianami.

NAZWA GMINY

Muszyna

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowiskowa i miejscowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby reumatologiczne,
choroby górnych dróg oddechowych,
choroby układu trawienia,
choroby endokrynologiczne,
choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
choroby układu nerwowego,
choroby dolnych dróg oddechowych,
otyłość

JAKOŚĆ POWIETRZA :

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowiskowa:

2019: 1 103 520,40 PLN¹³⁹,2020: 650 153,80 PLN¹⁴⁰,2021: 857 885,80 PLN¹⁴¹

miejscowa:

2019: 7 715,50 PLN¹⁴²,2020: 7 349,30¹⁴³,2021: 6 327,30 PLN¹⁴⁴**OPIS**

Muszyna posiada status miejscowości uzdrowiskowej z licznymi odwiertami i rozlewniami wód mineralnych. Znajdują się tam pijalnie wody mineralnej, sanatoria uzdrowiskowe, baseny oraz parki. Muszyna została połączona systemem wyciągów narciarskich z ośrodkiem narciarskim w Wierchomli Małej. Ponadto, w gminie położone są uzdrowiska Złockie i Żegiestów-Zdrój.

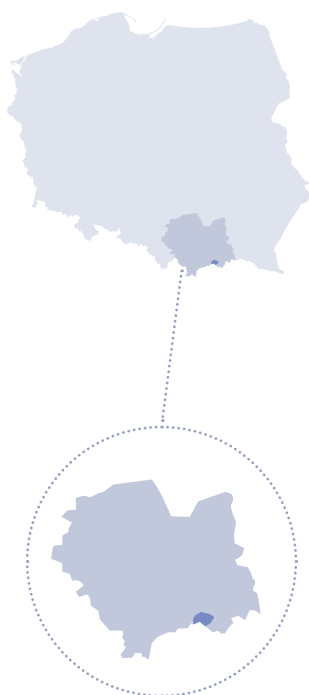
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

74%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XXXIX.483.2021 RADY MIASTA I GMINY UZDROWISKOWEJ MUSZYNA z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie opłaty uzdrowiskowej.

UCHWAŁA Nr XXXIX.481.2021 RADY MIASTA I GMINY UZDROWISKOWEJ MUSZYNA z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY Piwniczna-
-Zdrój**STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA**

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowskowa i miejscowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby reumatologiczne,
choroby dolnych dróg oddechowych,
choroby górnych dróg oddechowych,
choroby układu trawienia

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowskowa:

2019: 337 982,88 PLN¹⁴⁵,2020: 198 718,12 PLN¹⁴⁶,2021: 280 967,71 PLN¹⁴⁷

miejscowa:

2019: 88 029,30 PLN¹⁴⁸,2020: 68 620,90 PLN¹⁴⁹,2021: 56 048,10 PLN¹⁵⁰**OPIS**

Gmina położona w Beskidzie Sądeckim. Na jej terenie zlokalizowane są liczne piesze szlaki turystyczne, w tym szlak na Radziejową, najwyższy szczyt Beskidu Sądeckiego. W odległości kilku/kilkunastu kilometrów od centrum miasta znajdują się trzy stacje narciarskie¹⁵¹, w tym stacja Dwie Doliny Muszyna – Wierchomla, która zajęła czwarte miejsce w rankingu dużych ośrodków narciarskich portalu skionline.pl¹⁵².

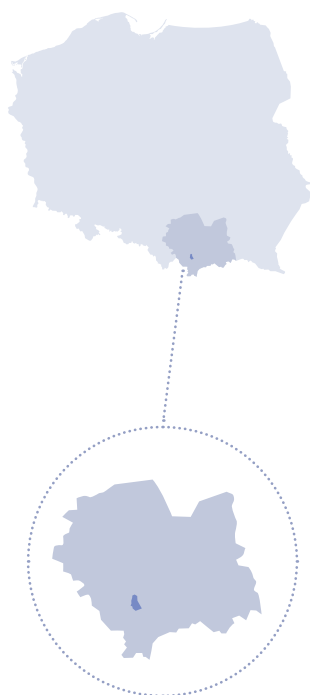
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

80%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XXXVIII/298/2021 RADY MIEJSKIEJ W PIWNICZNEJ-ZDROJU z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie opłaty uzdrowskowej.

UCHWAŁA NR LI/433/2022 RADY MIEJSKIEJ W PIWNICZNEJ-ZDROJU z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Rabka-Zdrój

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowskowa i miejscowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby dolnych dróg oddechowych,
choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
choroby skóry,
cukrzyca,
choroby ortopedyczno-urazowe
choroby górnych dróg oddechowych,
choroby reumatologiczne,
otyłość

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P oraz poziomu dopuszczalnego PM10 (stężenie dobowe), a w latach 2019 i 2021 także poziomu dopuszczalnego PM2.5.

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowskowa:

2019: 641 779,30 PLN¹⁵³,2020: 328 403,20 PLN¹⁵⁴,2021: 417 757,59 PLN¹⁵⁵

miejscowa:

2019: 2 627,20 PLN¹⁵⁶,2020: 1 738,90 PLN¹⁵⁷,2021: 1 417,40 PLN¹⁵⁸**OPIS**

W okresie zimowym osoby przebywające w Rabce-Zdrój korzystać mogą z kilku tras dla nart biegowych, w tym z trasy biegnącej przez Park Zdrojowy¹⁵⁹. Możliwe jest też korzystanie ze szlaków pieszych, w tym Głównego Szlaku Beskidzkiego, który z Rabki wiedzie na Turbacz, najwyższy szczyt Gorców¹⁶⁰.

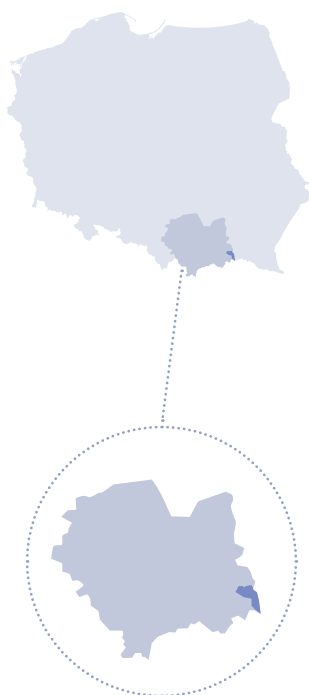
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

50%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XIV/98/15 RADY MIEJSKIEJ W RABCE-ZDROJU z dnia 28 października 2015 r. w sprawie opłaty uzdrowskowej, ze zmianami.

UCHWAŁA NR XVII/131/19 RADY MIEJSKIEJ W RABCE-ZDROJU z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XIV/98/15 Rady Miejskiej w Rabce-Zdroju z dnia 28 października 2015 r.

NAZWA GMINY

Sękowa

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby reumatologiczne**JAKOŚĆ POWIETRZA:**

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 29 300 PLN¹⁶¹,
2020: 21 195,00 PLN¹⁶²,
2021: 33 754,00 PLN¹⁶³**OPIS**

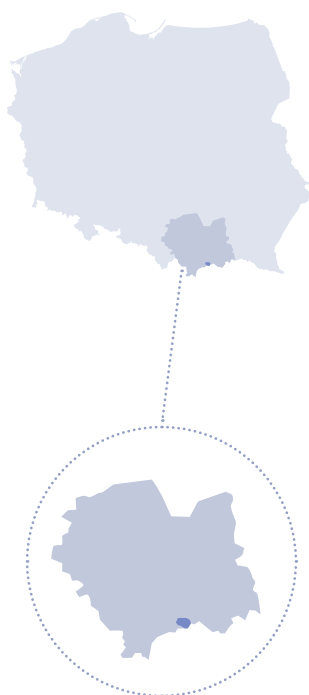
W gminie można korzystać z prawie 6 km tras zjazdowych oraz licznych tras biegowych¹⁶⁴. Znajduje się tu nagradzana¹⁶⁵ stacja narciarska Sękowa SKI, przystosowana do dzieci i osób początkujących¹⁶⁶. Znajdują się tu również szlaki piesze i rowerowe¹⁶⁷. Ponadto, w uzdrowisku Wapienne występuje woda lecznicza, mineralna, swoista (słabo zmineralizowana), wodorowęglanowo-sodowo-wapniowa, siarczkowa.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

50%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XXXV/351/2022 RADY GMINY SĘKOWA z dnia 28 marca 2022 r. w sprawie opłaty uzdrowskiej.

NAZWA GMINY

Szczawnica

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowskowa i miejscowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby reumatologiczne,
choroby dolnych dróg oddechowych,
choroby górnych dróg oddechowych,
otyłość

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, natomiast w roku 2020 przekroczony został także poziom dopuszczalny dla PM10 (średnia dobowa).

DOCHODY Z OPŁATY:

uzdrowskowa:

2019: 1 157 280,00 PLN¹⁶⁸,2020: 748 030,00 PLN¹⁶⁹,2021: 939 963,00 PLN¹⁷⁰

miejscowa:

2019: 58 073,00 PLN¹⁷¹,2020: 64 265,00 PLN¹⁷²,2021: 70 460,00 PLN¹⁷³**OPIS**

Szczawnica położona jest na pograniczu Beskidów Zachodnich i Pienin. Na terenie gminy znajduje się ośrodek narciarski Palenica. W jej okolicach funkcjonują także trasy przeznaczone dla narciarstwa biegowego¹⁷⁴ oraz szlaki piesze¹⁷⁵. Na terenie gminy Szczawnica zlokalizowany jest Pieniński Park Narodowy.

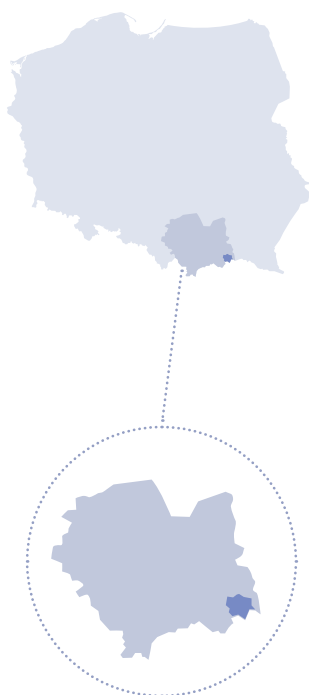
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

60%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XIV/104/2015 RADY MIEJSKIEJ W SZCZAWNICY z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie opłaty uzdrowskowej, ze zmianami.

UCHWAŁA NR XIV/103/2015 RADY MIEJSKIEJ W SZCZAWNICY z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej, ze zmianami.

NAZWA GMINY

Uście
Gorlickie

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

uzdrowskowa

RODZAJ LECZONYCH SCHORZEŃ

(W PRZYPADKU UZDROWISK)

choroby ortopedyczno-urazowe,
choroby układu nerwowego,
choroby reumatologiczne,
choroby dolnych dróg oddechowych,
choroby górnych dróg oddechowych,
choroby układu trawienia,
cukrzyca,
otyłość,
osteoporoza,
choroby nerek i dróg moczowych,
choroby krwi i układu krwiotwórczego,
choroby naczyń obwodowych,
choroby skóry

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017, 2018, 2019 i 2021 doszło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 332 299,50 PLN¹⁷⁶,
2020: 242 522,50 PLN¹⁷⁷,
2021: 248 779,50 PLN¹⁷⁸

OPIS

W gminie znajdują się liczne źródła wód mineralnych, z których można korzystać m.in. w miejscowości Wysowa-Zdrój¹⁷⁹. Znajduje się tam również wyciąg narciarski, a dwa kolejne działają w Smerekowcu. Łącznie dostępnych jest ok. 2 km tras zjazdowych.¹⁸⁰ W gminie wytyczono też szlak konny o długości 163 km¹⁸¹. Przez Uście biegnie Szlak Architektury Drewnianej w Małopolsce¹⁸², w okolicy wytyczono też Rowerowy Szlak Wielokulturowy¹⁸³. Latem odbywa się tu coroczne święto kultury łemkowskiej Warta.

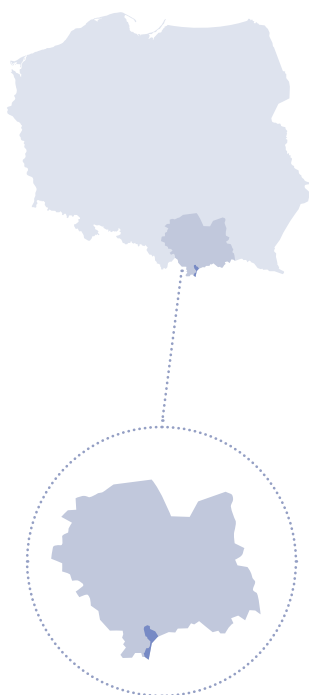
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

75%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr X/102/19 RADY GMINY UŚCIE GORLICKIE z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie opłaty uzdrowskowej.

NAZWA GMINY

Bukowina
Tatrzańska

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2018, 2020 i 2021 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 291 630,05 PLN¹⁸⁴,

2020: 232 822,06 PLN¹⁸⁵,

2021: 275 064,39 PLN¹⁸⁶

OPIS

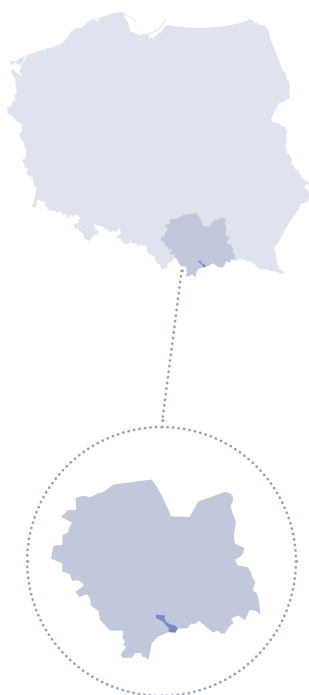
Na terenie gminy leży ośrodek narciarski w Białce Tatrzańskiej, który znalazł się na 1. miejscu rankingu dużych ośrodków narciarskich portalu skionline.pl. W okolicach Białki znajdują się także liczne piesze szlaki turystyczne¹⁸⁷, a w ośrodku narciarskim Kotelnica Białczańska - trasy biegowe¹⁸⁸. W sumie, na terenie gminy zlokalizowanych jest 15 kolei krzesełkowych oraz blisko 30 innych wyciągów narciarskich. W Bukowinie Tatrzańskiej znajdują się też baseny termalne.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

78%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XVII/153/2015 RADY GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA z dnia 29 grudnia 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej, ze zmianami.

NAZWA GMINY

Czorsztyn

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

Jakość powietrza: W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2018-2020 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 8 701,30 PLN¹⁸⁹,
 2020: 7 208,00 PLN¹⁹⁰,
 2021: 15 662,40 PLN¹⁹¹

OPIS

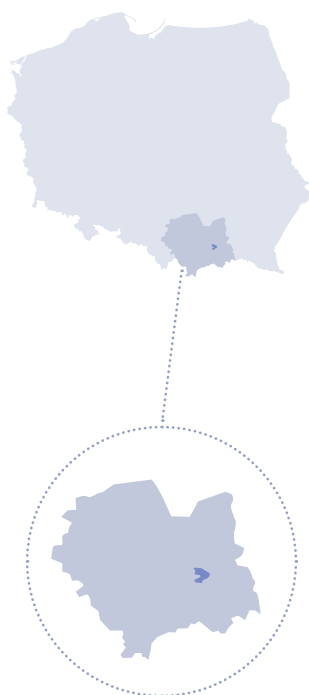
Na terenie gminy położony jest Pieniński Park Narodowy¹⁹², a okolica ta oferuje bogaty wybór szlaków turystycznych, rozbudowane trasy narciarstwa zjazdowego i biegowego, przystanie kajakowe, sporty ekstremalne, w tym loty paralotnią. Ponadto, do zwiedzania udostępnione są m. in. zachowane i częściowo utrwalone ruiny zamku czorsztyńskiego oraz zamek w Niedzicy.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

64%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XXIII/159/04 RADY GMINY CZORSZTYN Z/S W MANIOWACH z dnia 29 listopada 2004 r. w sprawie określenia stawek opłaty miejscowej, określenia zasad ustalania, poboru i terminów płatności oraz zarządzenia poboru opłaty miejscowej w drodze inkasa.

NAZWA GMINY

Gródek nad Dunajcem

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

Jakość powietrza: W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P oraz poziomu dopuszczalnego dla PM10 (stężenie dobowe), a dodatkowo w roku 2019 przekroczony został także poziom dopuszczalny dla PM2.5.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 87 145,00 PLN¹⁹³,
 2020: 88 690,00 PLN¹⁹⁴,
 2021: 109 418,60 PLN¹⁹⁵

OPIS

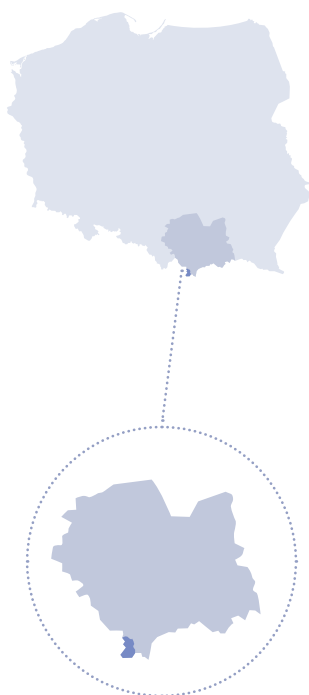
Ze względu na położenie nad Jeziorem Rożnowskim gmina oferuje doskonałe warunki dla turystyki wodnej oraz pieszej – w okolicy biegnie kilka szlaków turystycznych¹⁹⁶. Regularnie odbywa się maratoński „Bieg nad Jeziorem Rożnowskim”. W samym Gródku ani w gminie nie ma stoków/wyciągów¹⁹⁷ ale może on stanowić bazę wypadową do pobliskich ośrodków (m.in. do Rytra).

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

44%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XIX/130/2015 RADY GMINY GRÓDEK NAD DUNAJCEM z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Kościelisko

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, w latach 2018, 2020, 2021 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe), a dodatkowo w latach 2020 i 2021 także poziom dopuszczalny dla PM2.5.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 294 639,90 PLN¹⁹⁸,
 2020: 427 322,50 PLN¹⁹⁹,
 2021: 467 397,00 PLN²⁰⁰

OPIS

Na terenie gminy znajduje się szlak do Doliny Kościeliska oraz kolej krzesełkowa na Butorowy Wierch,²⁰¹ działająca w sezonie letnim oraz wyciąg narciarski. Łącznie dostępnych jest prawie 3,5 km tras zjazdowych²⁰² oraz trasy biegowe, m.in. przez Dolinę Chochołowską²⁰³. W pobliżu znajdują się liczne górskie szlaki piesze oraz trasa rowerowa do Doliny Chochołowskiej czy na Gubałówkę²⁰⁴.

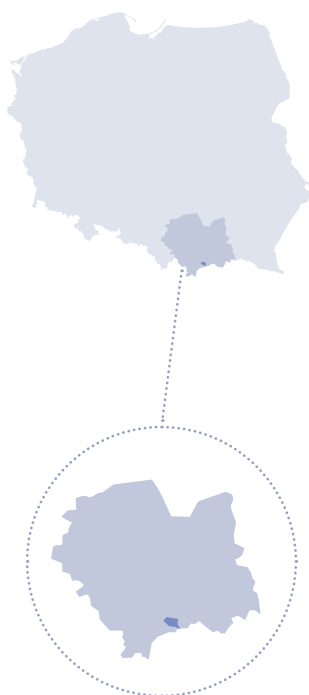
ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

59%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XII/101/15 RADY GMINY KOŚCIELISKO z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Krościenko
nad Dunajcem

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2018 i 2020 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 31 194,00 PLN²⁰⁵,

2020: 28 248,00 PLN²⁰⁶,

2021: 36 624,60 PLN²⁰⁷

OPIS

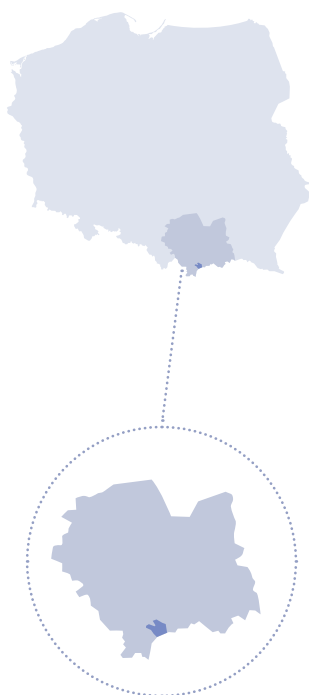
Krościenko stanowi bazę wypadową w Gorce i Pieniny (w tym na Trzy Korony), za względu na krzyżujące się tam piesze szlaki turystyczne²⁰⁸. W pobliżu znajduje się Pieniński Park Narodowy. Zimą w Krościenku czynne są dwa wyciągi „Na Stajkowej”²⁰⁹. Zbocza Stajkowej są częścią Popradzkiego Parku Krajobrazowego²¹⁰.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

67%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR XIII/95/2015 RADY GMINY KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Łapsze Niżne

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, a w latach 2018-2020 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe).

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 52 885,00 PLN²¹¹,2020: 49 591,50 PLN²¹²,2021: 61 934,00 PLN²¹³**OPIS**

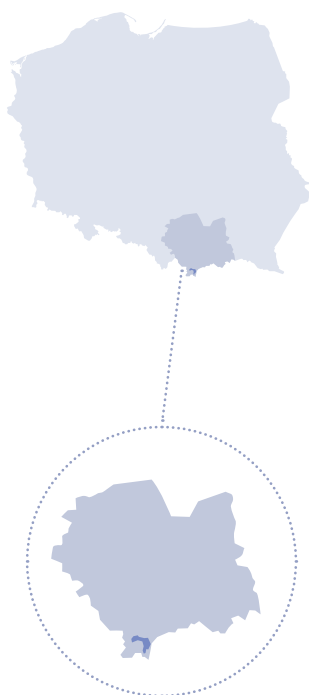
Położona na barwnym kulturowo Spiszu, gmina oferuje doskonałe warunki do uprawiania turystyki pieszej (liczne szlaki turystyczne) oraz wodnej na zbiorniku Czorsztyńskim, dookoła którego biegnie również trasa rowerowa Velo Małopolska²¹⁴. W okolicy znajdują się cztery wyciągi narciarskie, a trasy zjazdowe i biegowe mają łącznie ok. 12 km²¹⁵.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

75%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XIII-129/15 RADY GMINY ŁAPSZE NIŻNE z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Poronin

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P. W latach 2018, 2020 i 2021 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe), a w latach 2019-2021 również PM2.5.

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 221 269, 05 PLN²¹⁶,2020: 271 053,00 PLN²¹⁷,2021: 196 473,10 PLN²¹⁸**OPIS**

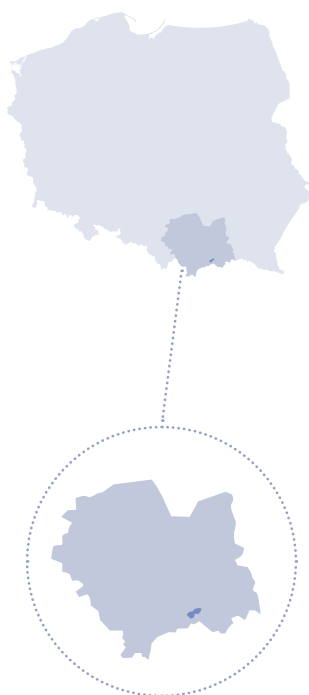
Poronin leży kilka kilometrów od Zakopanego, co pozwala przebywającym tam osobom na korzystanie także z infrastruktury dostępnej w Zakopanem. Dodatkowo w najbliższej okolicy znajduje się stacja narciarska Poronin Suche-Ski (5. miejsce w rankingu średnich i małych ośrodków narciarskich skionline.pl²¹⁹), a także piesze szlaki turystyczne²²⁰.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

77%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA NR VI/40/2019 RADY GMINY PORONIN z dnia 21 lutego 2019 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie opłaty miejscowej zmieniona Uchwałą Nr X/63/2019 Rady Gminy Poronin z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie zmiany uchwały dotyczącej opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Rytro

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P.

DOCHODY Z OPŁATY:2019: 37 950,30 PLN²²¹,2020: 25 297,70 PLN²²²,2021: 25 683,60 PLN²²³**OPIS**

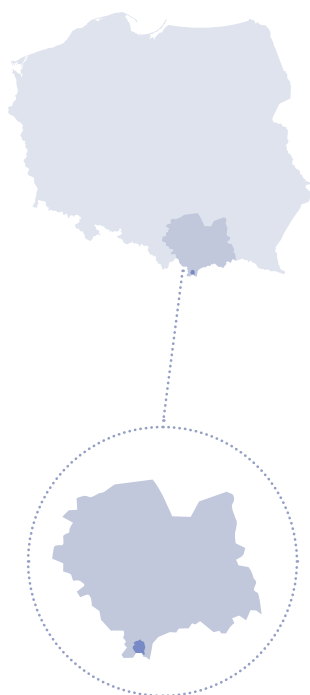
Na terenie Rytra znajduje się stacja narciarska RyterSKI Raj, oferująca pięć tras zjazdowych, o zróżnicowanym stopniu trudności (w tym stok z homologacją FIS)²²⁴. W pobliżu znajdują się też trasy biegowe²²⁵. W Rytrze znajduje się Park Ekologiczny Ochrony Płazów i Gadów²²⁶, a w pobliżu Rezerwat Przyrody Baniska, ustanowiony w celu ochrony unikalnego obszaru buczyny karpackiej²²⁷. Przez gminę przechodzi również wiele szlaków pieszych, atrakcją jest park linowy i splay łodziami po Popradzie²²⁸.

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

79%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

UCHWAŁA Nr XI/82/2015 RADY GMINY RYTRO z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej.

NAZWA GMINY

Zakopane

STREFA, W KTÓREJ POŁOŻONA JEST GMINA

s. małopolska

RODZAJ POBIERANEJ OPŁATY

miejscowa

JAKOŚĆ POWIETRZA:

W latach 2017-2021 rokrocznie dochodziło do przekroczeń poziomu docelowego B(a)P. W latach 2017, 2018, 2020 i 2021 przekroczone zostały także poziomy dopuszczalne dla PM10 (stężenie dobowe), a w latach 2019-2021 również PM2.5.

DOCHODY Z OPŁATY:

2019: 4 767 174,45²²⁹,
 2020: 3 546 370,82 PLN²³⁰,
 2021: 3 419 163,80 PLN²³¹

OPIS

Zakopane jest największym ośrodkiem turystyki zimowej w Polsce. Turyści(-stki) mogą korzystać tu zarówno z licznych ośrodków narciarskich, w tym Kasprowego Wierchu (11 miejsce na liście dużych ośrodków narciarskich skionilne.pl²³²), tras biegowych²³³, jak i szlaków pieszych o zróżnicowanym stopniu trudności²³⁴. Wiele z nich przebiega przez Tatrzański Park Narodowy, bardzo popularny wśród turystów(-tek).

ODSETEK ŹRÓDEŁ CIEPŁA NA PALIWA STAŁE (WĘGIEL / BIOMASA)

47%

PODSTAWA PRAWNA POBORU OPŁAT

Opłata pobierana mimo braku podstawy prawnej (na drodze sądowej stwierdzona została nieważność uchwały Rady Miasta Zakopane z dnia 27 marca 2008 r. nr XXII/250/2008).

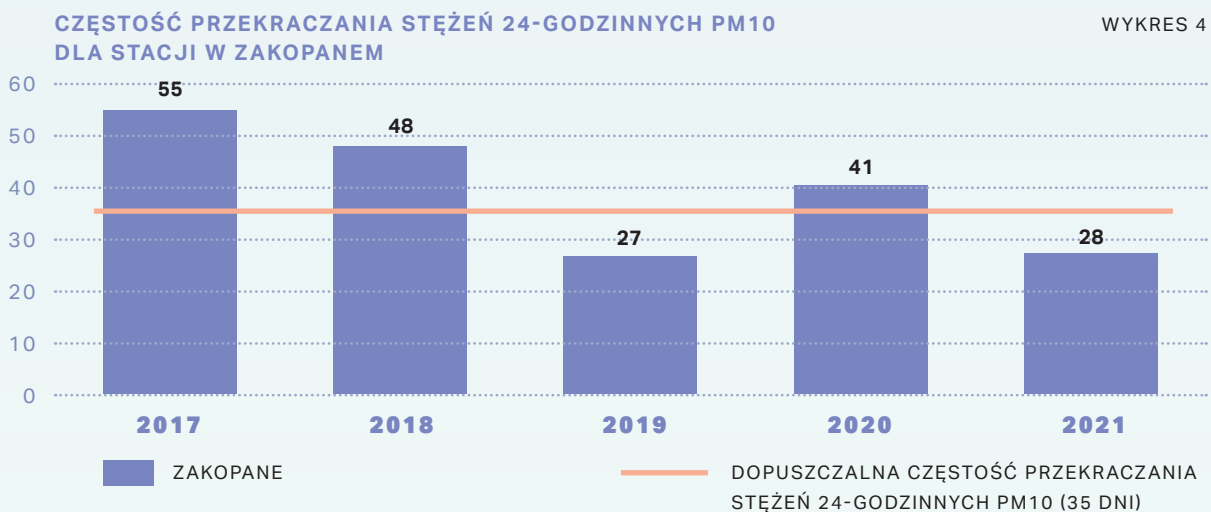
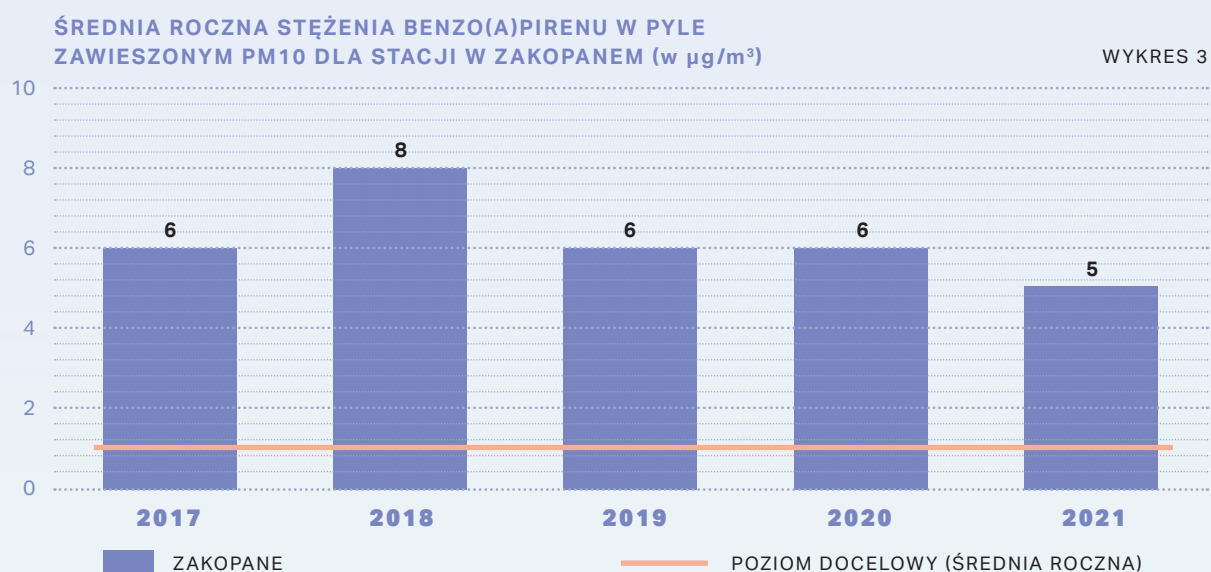
ZAKOPANE – WALKA DAWIDA Z GOLIATEM

W Zakopanem od lat pobierana jest opłata miejscowa, choć turyści(-stki) od dawna alarmują o złej jakości powietrza w tym mieście. Walka toczy się nie tylko na forach internetowych, ale przede wszystkim w sądach. W 2018 r. Najwyższy Sąd Administracyjny (w wyroku z dnia 15 marca 2018 r., sygn. II FSK 3579/17) przyznał turyście rację i stwierdził, że Zakopane nie może pobierać opłaty z uwagi na przekroczenia norm jakości powietrza w strefie. Sąd stwierdził nieważność uchwały Rady Miasta Zakopane z dnia 27 marca 2008 r. nr XXII/250/2008, na podstawie której Zakopane wprowadzało opłatę miejscową. Pomimo wyroku stolica Tatr wciąż obciąża odwiedzających za pobyt. Naszym zdaniem jest to nielegalne.

Przykład turysty z Zakopanego wyraźnie pokazuje pozycję obywatela w zderzeniu z państwem. Choć prawomocnie wygrał sprawę sądową, administracja nie podporządkowała się wyrokowi. W 2020 r., czyli dwa lata po ogłoszeniu wyroku, ten sam turysta ponownie został obciążony opłatą miejscową za pobyt w Zakopanem.

Sprawa legalności pobierania opłaty w Zakopanem w 2022 r. ponownie trafiła na wokandę sądu administracyjnego, ponieważ inny turysta wystąpił do właściwych organów podatkowych o wydanie indywidualnej interpretacji podatkowej. Turysta ten dąży do ustalenia czy Zakopane może kontynuować pobieranie opłaty miejscowej mimo że Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził nieważność podstawy prawnej jej poboru (sprawa w toku).

Wprawdzie jakość powietrza w Zakopanem ulega nieznacznej poprawie, jednak nie na tyle, aby warunki przewidziane przepisami prawa pozwalały temu miastu na pobieranie opłaty za „szczególne warunki klimatyczne”. W 2021 roku, wpływy z tytułu opłaty miejscowej do budżetu miasta Zakopanego wyniosły niemalże 3,5 mln zł.

Choć to spalanie paliw stałych (węgla i biomasy) jest głównym źródłem smogu w Zakopanem, liczba wniosków o dofinansowanie wymiany zanieczyszczających źródeł ciepła w ramach rządowego programu Czyste Powietrze jest niska. W mieście, w którym mieszka niemal 30 tysięcy osób²³⁵, od początku 2021 r. do końca I kwartału 2022 r. złożonych zostało raptem 65²³⁶ wniosków przez właścicieli budynków jednorodzinnych. Tymczasem to właśnie silnie zanieczyszczające kotły bezklasowe (tzw. kopciuchy) są nadal najczęściej występującym typem kotła na paliwo stałe w Zakopanem (jest ich 1072²³⁷ wg deklaracji złożonych do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków²³⁸).

V. Podsumowanie

Uzdrowiska są bardzo istotnym elementem systemu ochrony zdrowia w Polsce i dlatego ich dobra kondycja powinna leżeć na sercu odwiedzających je kuracjuszy(-szek), turystów(-tek), a także ich władz i mieszkańców(-nek). Analiza przedstawiona w tym Raporcie pokazuje, że wiele takich miejsc w Polsce boryka się z zanieczyszczeniem powietrza, które Światowa Organizacja Zdrowia uznaje za główne zagrożenie środowiskowe dla zdrowia ludzkiego.

Eliminacja smogu jest szczególnie konieczna w uzdrowiskach, w których często leczy się choroby wywoływane lub zaostrzane przez smog. Utrzymujący się stan jest stanem fikcji, bowiem warunki klimatyczne zachowane są jedynie „na papierze”, **a pobyt w uzdrowisku może wręcz przynieść efekt odwrotny od zamierzonego.**

Poprawa jakości powietrza – zarówno w uzdrowiskach, jak i innych gminach wypoczynkowych – jest ważna nie tylko dla odwiedzających, którzy często należą do grup szczególnie narażonych na negatywne skutki zanieczyszczenia powietrza (dzieci, kobiety w ciąży, osoby starsze), ale ma również fundamentalne znaczenie dla samych mieszkańców(-nek), którzy są narażeni na smog „na co dzień”.

Rozumiemy wyzwania, które stoją przed samorządami chcącymi poprawić jakość powietrza. Aby wyeliminować smog, nierzadko konieczna będzie wymiana większości urządzeń grzewczych w danej gminie oraz szeroko zakrojony proces ocieplania budynków. Mimo trudnej sytuacji gospodarczej, fundusze na takie inwestycje są dziś dostępne (np. rządowy program Czyste Powietrze). Potrzebne jest jednak zwiększenie tempa inwestycji, upewnienie się, że pomoc trafia do osób najbardziej potrzebujących (w tym zagrożonych ubóstwem energetycznym) oraz skuteczniejsze informowanie mieszkańców(-nek) o możliwościach dofinansowania.

Jakość powietrza musi stać się priorytetem dla samorządów. Dlatego mamy nadzieję, że Raport ten przyczyni się do zwiększenia troski o to, aby uzdrowiska mogły zapewnić kuracjusz(k)om dobre warunki dochodzenia do zdrowia, a gminy turystyczne – odpoczynek w środowisku, które spełnia choć minimalne standardy środowiskowe.

SZCZEGÓŁOWE REKOMENDACJE

Choć przepisy określające zasady poboru opłaty miejscowej i uzdrowiskowej są podobne, to jednak istnieje kilka kluczowych różnic. Z tego powodu proponujemy odrębne rekomendacje dla gmin turystycznych oraz dla uzdrowisk.

Rekomendacje dla gmin turystycznych i pobierających lub planujących wprowadzenie opłaty miejscowej lub uzdrowiskowej

- > Każda gmina pobierająca opłatę miejscową lub uzdrowiskową powinna co roku zapoznawać się z oficjalnymi danymi nt. jakości powietrza w danej strefie. Gdy z danych oficjalnych wyniknie, że jakość powietrza w strefie jest zła, gmina powinna odstąpić od pobierania opłaty do czasu, aż powietrze zacznie spełniać normy. Dane o jakości powietrza w strefie publikowane są co roku przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska²³⁹.
- > Każda gmina pobierająca opłatę miejscową lub uzdrowiskową powinna przeznaczać istotną (10-25% w zależności od potrzeb danej gminy) część wpływów z jej tytułu na działania związane z ochroną jakości powietrza, mimo braku takiego wymogu wynikającego z prawa.
- > Gminy powinny podejmować działania w skali strefy zmierzające do poprawy jakości powietrza na poziomie województwa (np. wystąpienie do władz województwa o objęcie gminy uchwałą antysmogową obejmującą zakaz spalania paliw stałych).
- > Gminy powinny zintensyfikować działania mobilizujące i wspierające mieszkańców(-nki) do wymiany urządzeń grzewczych na bezemisyjne (uruchomienie gminnych programów wsparcia technicznego, doradczego i finansowego).
- > Gminy powinny skuteczniej zmniejszać zanieczyszczenie powietrza powodowanego transportem (np. rozwój i uprzywilejowanie transportu publicznego, w tym skibusów oraz infrastruktury rowerowej).
- > Konieczne jest wzmocnienie nadzoru nad gminami w ramach istniejących narzędzi prawnych. Wojewodowie powinni stosować przepisy przewidziane

w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r., poz. 559 t.j. z dnia 9 marca 2022 r.), dające możliwość m.in. stwierdzenia nieważności aktu prawa miejscowego lub skierowania sprawy do sądu administracyjnego (tzw. rozstrzygnięć nadzorczych).

Dodatkowe rekomendacje dotyczące uzdrowisk

- > Coroczna, skuteczna kontrola Ministra Zdrowia nad uzdrowiskami, biorąca pod uwagę rzeczywistą jakość powietrza w uzdrowisku.
- > Wdrożenie rekomendacji NIK z 2019 r.:
 - zapewnienie gminom uzdrowiskowym weryfikacji spełniania wymagań m.in. w zakresie dopuszczalnych norm zanieczyszczenia powietrza, natężenia hałasu i emisji pól elektromagnetycznych (art. 46 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym);
 - zobowiązanie gmin uzdrowiskowych do finansowania takich badań dochodami z tytułu opłaty uzdrowiskowej i dotacji;
 - podjęcie przez Ministra Zdrowia, w porozumieniu z Ministrem Środowiska, działań w celu zapewnienia gminom uzdrowiskowym weryfikacji spełniania przez nie wymogów określonych w przepisach o ochronie środowiska oraz wprowadzenia regulacji zobowiązującej gminy uzdrowiskowe do finansowania takich badań dochodami z opłaty uzdrowiskowej i dotacji.
- > Utworzenie sieci stacji monitoringu powietrza w uzdrowiskach.
- > Wprowadzenie zakazu spalania węgla oraz biomasy w celach grzewczych, a tam, gdzie jest to niemożliwe z przyczyn technicznych, ograniczenie możliwości korzystania z takich urządzeń jedynie do instalacji spełniających wymagania przewidziane dla Ekoprojektu lub 5. klasy.
- > Wsparcie finansowe dla uzdrowisk dedykowane faktycznej eliminacji zanieczyszczenia powietrza (niska emisja i transport), np. w postaci powołania specjalnego funduszu.

Przypisy

- 1 NIK, Raport kontrolny, *Spełnianie wymogów określonych dla uzdrowisk*, Nr ewid. 179/2016/P/16/091/LSZ, LSZ.430.003.2016, Warszawa, 2016, <https://www.nik.gov.pl/plik/id.12663.vp.15061.pdf> (dostęp: 02.01.2023).
- 2 GIOŚ, *Raport problemowy na temat jakości powietrza w uzdrowiskach w Polsce w roku 2021*, Warszawa, 2022 („Raport o uzdrowiskach 2022”), <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/112510> (dostęp: 02.01.2023).
- 3 Raport o uzdrowiskach 2022, s. 20, 23, 29.
- 4 Wg rejestru uzdrowisk publikowanego przez Ministerstwo we wrześniu 2022 r. w Polsce było 46 uzdrowisk, w tym 10 w województwie małopolskim i 11 w dolnośląskim, <https://www.gov.pl/attachment/0545794f-07d2-4ff3-9ad6-0b79e0685f27> (dostęp: 10.01.2023); spośród tych 21 miejscowości w Raporcie omówione zostało 19 z nich, pominięto Szwosowice znajdujące się w granicach administracyjnych Krakowa oraz Przerzeczyn-Zdrój, gdzie nie jest pobierana opłata uzdrowiskowa.
- 5 Raport o uzdrowiskach 2022, s. 96.
- 6 Obwieszczenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie górnych granic stawek kwotowych podatków i opłat lokalnych na rok 2022 (M.P.2021.724 z dnia 2021.08.09)
- 7 Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1452 z późn. zm.).
- 8 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie warunków, jakie powinna spełniać miejscowość, w której można pobierać opłatę miejscową (Dz. U. Nr 249, poz. 1851).
- 9 artykuł 86 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.) wraz z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 845).
- 10 Wyrok NSA z dnia 15 marca 2018 r., sygn. II FSK 3579/17; Wyroki NSA z dnia 5.05.2022, sygn. akt III FSK 2866/21 i III FSK 3103/21, Wyrok NSA z dnia 8.12.2021, sygn. akt III FSK 3441/21 i wyrok WSA z dnia 6.06.2022, sygn. akt I SA/GI/232/20
- 11 Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. Lecznictwo uzdrowiskowe, uzdrowiska i obszary ochrony uzdrowiskowej oraz gminy uzdrowiskowe (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1301), art. 34.
- 12 W rozumieniu art. 2 pkt 9 ustawy o uzdrowiskach, przez właściwości lecznicze klimatu należy rozumieć czynniki atmosferyczne sprzyjające zachowaniu zdrowia, leczeniu i łagodzeniu skutków lub objawów choroby.
- 13 Przypisy przewidują nadzór nad spełnianiem przez uzdrowiska opisanych powyżej wymogów. Pierwszą jego formą jest nadzór cykliczny. Gmina, na obszarze której znajduje się uzdrowisko lub obszar ochrony uzdrowiskowej, jest obowiązana do sporządzenia i przedstawienia, nie rzadziej niż raz na 10 lat, ministrowi właściwemu do spraw zdrowia operatu uzdrowiskowego, celem potwierdzenia spełnienia przez jej obszar albo jego część wymagań określonych w ustawie. Jeżeli na podstawie złożonego operatu uzdrowiskowego minister właściwy do spraw zdrowia stwierdzi nieprawidłowości, wyznacza gminie okres dostosowawczy, maksymalnie 5-letni, w celu ich usunięcia. W przypadku ich nieusunięcia minister właściwy do spraw zdrowia występuje do Rady Ministrów o pozbawienie danego obszaru statusu uzdrowiska lub statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej. Ustawa przewiduje także nadzór ciągle pozwalający na pozbawienie gminy statusu środowiska w każdym czasie, jeżeli miejscowość nie spełnia wyżej wskazanych warunków. W takim przypadku minister uprawniony jest do wystąpienia do gminy o podjęcie działań koniecznych w celu ich przywrócenia tych warunków w maksymalnym terminie 5 lat. W przypadku, gdy to się nie wydarzy Rada Ministrów na wniosek Ministra Zdrowia pozbawia dany obszar statusu uzdrowiska w drodze rozporządzenia .
- 14 Wyroki NSA z dnia 5.05.2022, sygn. akt III FSK 2866/21 i III FSK 3103/21
- 15 Wyrok NSA z dnia 8.12.2021, sygn. akt III FSK 3441/21 i wyrok WSA z dnia 6.06.2022, sygn. akt I SA/GI/232/20
- 16 <https://www.szczyrk.pl/oplata-miejscowa.new.m2.24.html.5411>
- 17 Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, *Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2021. Zbiorczy raport krajowy z rocznej oceny jakości powietrza w strefach wykonanej przez GIOŚ według zasad określonych w art. 89 ustawy-Prawo ochrony środowiska*, s. 71, s. 119.
- 18 WHO, *Factsheet on ambient (outdoor) air pollution*, 2021, [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-\(outdoor\)-air-quality-and-health](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-(outdoor)-air-quality-and-health) (dostęp: 02.01.2023).
- 19 Europejska Agencja Środowiska, raport 15/2021, *Air quality in Europe 2021*, tabela 3, <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2021/table-4/#table-3-premature-deaths-attributable-to-pm2-5-no2-and-o3-exposu> (dostęp: 02.01.2023).
- 20 EEA, *Air pollution: how it affects our health*, 5 października 2022, <https://www.eea.europa.eu/themes/air/health-impacts-of-air-pollution>, (dostęp: 02.01.2023).
- 21 M. Kuchcik, op. cit., s. 111, tam dalsza literatura.
- 22 Patrz załącznik nr 1 do tego raportu na str. Xx.
- 23 Więcej na temat metod uzupełniających w stosunku do pomiarów stężeń zanieczyszczeń powietrza np. w raporcie GIOŚ - *Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2021. Zbiorczy raport krajowy z rocznej oceny jakości powietrza w strefach wykonanej przez GIOŚ według zasad określonych w art. 89 ustawy-Prawo ochrony środowiska*, 2022, s. 16-21, <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/112074> (dostęp 2.01.2023).
- 24 W Jeleniej Górze funkcjonują dwie stacje pomiarowe. W jednej z nich dokonywane są pomiary in. stężenia PM10 oraz PM2.5, w drugiej zaś PM10 oraz B(a)P.
- 25 Granice strefy dolnośląskiej ulegały zmianom w ostatnich latach, ze względu na fakt, że w 2020 roku liczba mieszkańców i mieszkańców miasta Legnica, również zlokalizowanego na obszarze województwa dolnośląskiego, spadła poniżej 100 tys., co sprawiło, że przestało ono stanowić odrębną strefę oceny jakości powietrza i włączone zostało do strefy dolnośląskiej (wówczas dolnośląska_2). Po ponownej analizie danych w 2021 r. okazało się, że liczba osób zamieszkujących Legnicę ponownie przekroczyła 100 tys., a więc zostało ono wydzielone jako odrębna strefa, przywracając strefę dolnośląską do jej granic sprzed 2020 roku. W niniejszym raporcie określenia „strefa dolnośląska” używamy zarówno do „strefy dolnośląskiej”, jak i „dolnośląskiej_2”, tj. strefy w granicach z 2020 r., obejmującej także Legnicę.
- 26 GIOŚ, *Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Małopolskim, raport wojewódzki za rok 2021* i GIOŚ *Raport Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Dolnośląskim, raport wojewódzki za rok 2021*.
- 27 W raporcie nie uwzględnione zostały Szwosowice, będące dzielnicą Krakowa, a więc leżące na terenie strefy Aglomeracja Krakowska. Trzeba jednak pamiętać, że normy jakości powietrza są przekraczane na terenie Krakowa w zakresie kilku

substancji (w tym PM10, PM2.5, NO2, B(a)P) i to często.

28 Podkreślenia wymaga, że wszystkie miejscowości wymienione w tym raporcie znajdują się w strefach, gdzie normy jakości powietrza nie są dotrzymane. Dodatkowym kryterium wyboru miejscowości na potrzeby raportu były przekroczenia wartości docelowej benzo(a)pirenu.

29 Wg rejestru uzdrowisk publikowanego przez Ministerstwo we wrześniu 2022 r., [https://www.gov.pl/attachment-0545794f-07d2-4ff3-9ad6-0b79e0685f27](https://www.gov.pl/attachment/0545794f-07d2-4ff3-9ad6-0b79e0685f27) (dostęp: 10.01.2023); https://www.nist.gov.pl/files/zalacznik/1606897297_BADANIA%20RAPORTY%2010%202020.pdf (dostęp: 02.01.2023).

30 Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.).

31 Wszystkie dane dotyczące jakości powietrza w gminach znajdujących się w niniejszym raporcie są danymi z raportów GIOŚ dla, odpowiednio, województwa dolnośląskiego i małopolskiego z lat 2017-2021. Informacje na temat przekroczeń znajdują się w zestawieniach gmin umieszczonych na końcu raportów. Raporty można znaleźć pod następującymi linkami: woj. dolnośląskie: 2017: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/103630>, 2018: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/103139>, 2019: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/105386>, 2020: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/108368>, 2021: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/111161>; woj. małopolskie: 2017: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/103842>, 2018: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/103138>, 2019: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/105029>, 2020: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/108371>, 2021: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/documents/download/111143>.

32 Gmina Bystrzyca Kłodzka, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2019, <http://bip.ug-bystrzyckaklodzka.dolny-slask.pl/plik.php?id=532621&wer=1> (dostęp: 21.12.2022).

33 Gmina Bystrzyca Kłodzka, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, <http://bip.ug-bystrzyckaklodzka.dolny-slask.pl/plik.php?id=555573&wer=1> (dostęp: 21.12.2022).

34 Gmina Bystrzyca Kłodzka, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2021, <https://bip.bystrzyckaklodzka.pl/download/attachment/682/rb27s-31-12-2021.pdf> (dostęp: 2.01.2023).

35 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.

36 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.

37 <https://bip.bystrzyckaklodzka.pl/download/attachment/682/rb27s-31-12-2021.pdf> (dostęp: 2.01.2023).

38 Raport o stanie zagospodarowania turystycznego w Gminie Bystrzyca Kłodzka, Wydział Turystyki i Kultury Fizycznej Urzędu Miasta i Gminy Bystrzyca Kłodzka, 2021, s. 26, <https://turystyka.bystrzyckaklodzka.pl/download/attachment/5197/1-raport-o-stanie-turystyki-2021.pdf> (dostęp: 2.01.2023).

39 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/bystrzyca-klodzka#50.29677/16.65450/14> (dostęp: 2.01.2023).

40 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.

41 Gmina Duszniki-Zdrój, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, <https://bip.duszniki.pl/plik.php?id=36972&wer=1> (dostęp: 02.01.2023).

42 Gmina Duszniki-Zdrój, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2021, <https://bip.duszniki.pl/plik.php?id=39721&wer=1> (dostęp: 02.01.2023).

43 Zieleniec Ski Arena. Przewodnik po trasach narciarskich ośrodka, https://zieleniec.pl/wp-content/uploads/2020/11/Przewodnik_20_21_FINAL.pdf (dostęp: 02.01.2023).

44 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 02.01.2023).

45 https://mynaszlaku.pl/duszniki-zdroj-atrakcje-turystyczne-co-warto-zobaczyc/#Szlaki_turystyczne_w_Dusznikach-Zdroju (dostęp: 02.01.2023).

46 Wszystkie dane dotyczące odsetka źródeł ciepła na paliwa stałe pochodzą z danych udostępnionych przez CEEB w trybie dostępu do informacji publicznej. Obliczenia własne ClientEarth.

47 Gmina Jedlina-Zdrój, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2019, <https://bip.jedlinazdroj.eu/attachments/download/2354> (dostęp: 2.01.2023).

48 Gmina Jedlina-Zdrój, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, <https://bip.jedlinazdroj.eu/attachments/download/3227> (dostęp: 2.01.2023).

49 Gmina Jedlina-Zdrój, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2021, <https://bip.jedlinazdroj.eu/attachments/download/3981> (dostęp: 2.01.2023).

50 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/jedlina-zdroj#50.72855/16.34517/14> (dostęp: 2.01.2023).

51 Eturystyka.jedlinazdroj.eu, Śniegowy park, <https://eturystyka.jedlinazdroj.eu/park-sniegowy/> (dostęp: 2.01.2023).

52 Uzdrowisko Szczawno-Jedlina S.A., Oddziały. Jedlina-Zdrój, <https://szczawno-jedlina.pl/jedlina-zdroj/101> (dostęp: 2.01.2023).

53 Sprawozdanie Prezydenta Miasta z wykonania Uchwały Budżetowej za 2019 rok, <https://bip.jeleniagora.pl/attachments/download/24674> (dostęp: 2.01.2023).

54 Zarządzenie NR 0050.859.2021.VIII Prezydenta Miasta Jeleniej Góry z dnia 31 marca 2021 r. w sprawie przedstawienia Radzie Miejskiej Jeleniej Góry i Regionalnej Izbie Obrachunkowej we Wrocławiu sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Miasta Jelenia Góra, sprawozdania rocznego z wykonania planu finansowego samorządowych instytucji kultury, informacji o stanie mienia za 2020 rok, <https://bip.jeleniagora.pl/attachments/download/29022> (dostęp: 2.01.2023).

55 Zarządzenie NR 0050.1353.2022.VIII Prezydenta Miasta Jeleniej Góry z dnia 29 kwietnia 2022 r. w sprawie przedstawienia Radzie Miejskiej Jeleniej Góry i Regionalnej Izbie Obrachunkowej we Wrocławiu sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Miasta Jelenia Góra, sprawozdania rocznego z wykonania planu finansowego samorządowych instytucji kultury, informacji o stanie mienia za 2021 rok, <https://bip.jeleniagora.pl/attachments/download/33370> (dostęp: 2.01.2023).

56 Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 0050.53.2020 z dnia 31 marca 2020 roku. Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy

- Kudowa-Zdrój za 2019 roku <http://www.bip.ug-kudowazdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=30638&wer=1> (dostęp: 21.12.2022).
- 57 Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 0050.61.2021 z dnia 31 marca 2021 roku. Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Kudowa-Zdrój za 2020 rok <http://www.bip.ug-kudowazdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=34780&wer=1> (dostęp: 21.12.2022).
- 58 Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 0050.61.2022 z dnia 29 kwietnia 2022 roku. Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Kudowa-Zdrój za 2021 rok, <http://www.bip.ug-kudowazdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=37773&wer=1> (dostęp: 21.12.2022).
- 59 Sprawozdanie opisowe z realizacji budżetu Gminy Łądek-Zdrój za 2019 rok, <http://www.bip.ug-ladekzdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=1490114&wer=1>, (dostęp: 2.01.2023).
- 60 Sprawozdanie opisowe z realizacji budżetu Gminy Łądek-Zdrój za 2020 rok, <http://www.bip.ug-ladekzdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=1501713&wer=1> (dostęp: 2.01.2023).
- 61 Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Łądek-Zdrój za 2021 rok, <http://www.bip.ug-ladekzdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=1597613&wer=1> (dostęp: 2.01.2023).
- 62 Sprawozdanie opisowe z realizacji budżetu Gminy Łądek-Zdrój za 2019 rok, <http://www.bip.ug-ladekzdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=1490114&wer=1>, (dostęp: 2.01.2023).
- 63 Sprawozdanie opisowe z realizacji budżetu Gminy Łądek-Zdrój za 2020 rok, <http://www.bip.ug-ladekzdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=1501713&wer=1> (dostęp: 2.01.2023).
- 64 Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Łądek-Zdrój za 2021 rok, <http://www.bip.ug-ladekzdroj.dolnyślask.pl/plik.php?id=1597613&wer=1> (dostęp: 2.01.2023).
- 65 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/ladek-zdroj#50.34603/16.87165/14> (dostęp: 2.01.2023).
- 66 Narty.ladek.pl, Stacja narciarska, <https://www.narty.ladek.pl/stacja-narciarska/> (dostęp: 2.01.2023).
- 67 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 68 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 69 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 70 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/polanica-zdroj#50.40553/16.51159/14> (dostęp: 2.01.2023).
- 71 Zarządzenie nr 21/2020 Burmistrza Miasta Świeradów-Zdrój z dnia 26.03.2020 roku w sprawie: sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Miejskiej Świeradów-Zdrój za 2019 rok, informacji o stanie mienia komunalnego oraz sprawozdania z wykonania planu finansowego samorządowych instytucji kultury Miejskiej Biblioteki Publicznej „Izerka” w Świeradowie-Zdroju oraz Miejskiego Centrum Kultury, Aktywności i Promocji Gminy „Stacja Kultury” w Świeradowie-Zdroju za 2019 rok, <http://bip.umswieradowzdroj.nv.pl/a,19535,sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-za-2019-rok-i-opinia-rio.html> (dostęp: 2.01.2023).
- 72 Zarządzenie nr 22/2021 Burmistrza Miasta Świeradów-Zdrój z dnia 24.03.2021 roku w sprawie: sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Miejskiej Świeradów-Zdrój za 2020 rok, informacji o stanie mienia komunalnego oraz sprawozdania z wykonania planu finansowego samorządowych instytucji kultury Miejskiej Biblioteki Publicznej „Izerka” w Świeradowie-Zdroju oraz Miejskiego Centrum Kultury, Aktywności i Promocji Gminy „Stacja Kultury” w Świeradowie-Zdroju za 2020 rok, <http://bip.umswieradowzdroj.nv.pl/a,19950,sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-za-2020-rok-i-opinia-rio.html> (dostęp: 2.01.2023).
- 73 Zarządzenie nr 30/2022 Burmistrza Miasta Świeradów-Zdrój z dnia 24.03.2022 roku w sprawie: sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Miejskiej Świeradów-Zdrój za 2021 rok, informacji o stanie mienia komunalnego oraz sprawozdania z wykonania planu finansowego samorządowych instytucji kultury Miejskiej Biblioteki Publicznej „Izerka” w Świeradowie-Zdroju oraz Miejskiego Centrum Kultury, Aktywności i Promocji Gminy „Stacja Kultury” w Świeradowie-Zdroju za 2021 rok, <http://bip.umswieradowzdroj.nv.pl/a,20391,zarządzenie-nr-302022-burmistrza-miasta-swieradow-zdroj-z-dnia-24032022-roku-sprawozdanie-z-wykonani.html> (dostęp: 2.01.2023).
- 74 SkiSun – Świeradów Zdrój, <https://skisun.pl/> (dostęp: 2.01.2023).
- 75 Swieradow.pl, Trasy rowerowe, <https://www.swieradow.pl/atrakcje/trasy-rowerowe> (dostęp: 2.01.2023).
- 76 Swieradow.pl, Szlaki turystyczne, <https://www.swieradow.pl/atrakcje/szlaki-turystyczne> (dostęp: 2.01.2023).
- 77 Swieradowzdroj.pl, Pijalnia wody mineralnej w Czerniawie-Zdroju, <https://swieradowzdroj.pl/de/6605-swieradowzdroj-pijalnia-wody-mineralnej-w-czerniawie-zdroju> (dostęp: 2.01.2023).
- 78 Burmistrz Szczawna-Zdroju, Sprawozdanie z wykonania budżetu uzdrowskiej gminy miejskiej Szczawno-Zdrój za 2019 rok, <http://um.szczawnozdroj.ibip.wroc.pl/public/getFile?id=206067> (dostęp: 02.01.2023).
- 79 Zarządzenie nr 57/2021 Burmistrza Szczawna-Zdroju z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie przedstawienia sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Uzdrawiskowej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój za rok 2020 wraz z informacją o stanie mienia komunalnego i sprawozdania rocznego z wykonania planu finansowego za rok 2020 instytucji kultury dla której organem prowadzącym jest Gmina Szczawno-Zdrój, <http://um.szczawnozdroj.ibip.wroc.pl/public/getFile?id=269850> (dostęp: 02.01.2023).
- 80 Zarządzenie nr 68/2022 Burmistrza Szczawna-Zdroju z dnia 31 marca 2022 r. w sprawie przedstawienia sprawozdania rocznego w wykonania budżetu Uzdrawiskowej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój za rok 2021 wraz z informacją o stanie mienia komunalnego i sprawozdania rocznego z wykonania planu finansowego za rok 2021 instytucji kultury dla której organem prowadzącym jest Gmina Szczawno-Zdrój, <http://um.szczawnozdroj.ibip.wroc.pl/public/getFile?id=276843> (dostęp: 02.01.2023).
- 81 <https://mapa-turystyczna.pl/node/szczawno-zdroj#50.80091/16.25144/14> (dostęp: 02.01.2023).
- 82 https://pl.wikipedia.org/wiki/Szczawno-Zdr%C3%B3j#Szlaki_turystyczne (dostęp: 02.01.2023).
- 83 Szczawnozdroj.pl, Wyciągi i stoki Szczawno-Zdrój i okolica, <https://szczawnozdroj.pl/atrakcje/harty-i-snowboard> (dostęp: 02.01.2023).
- 84 Zarządzenie nr 0050.14.2020 Burmistrza Karpacza z dnia 20 lutego 2020 r. w sprawie sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy za 2019 rok, <https://bip.karpacz.pl/attachments/download/14840> (dostęp: 02.01.2023).
- 85 Zarządzenie nr 0050.17.2021 Burmistrza Karpacza z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy za 2020 rok, <https://bip.karpacz.pl/attachments/download/15962> (dostęp: 02.01.2023).
- 86 Zarządzenie nr 0050.38.2022 Burmistrza Karpacza z dnia 30 marca 2022 r. w sprawie sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy za 2021 rok <https://bip.karpacz.pl/attachments/download/17085> (dostęp: 02.01.2023).
- 87 Karpacz.pl, Karpacz zimą, <https://www.karpacz.pl/zima> (dostęp: 02.01.2023).
- 88 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 89 Sprawozdanie z realizacji budżetu Gminy Leśna za 2019 rok, (dostęp: 2.01.2023).
- 90 Gmina Leśna, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, (dostęp: 2.01.2023).
- 91 Zarządzenie Nr 66/2022 Burmistrza Leśnej z dnia 31 marca 2022 roku w sprawie przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu za rok 2021

- 92 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 93 Zarządzenie Nr 37/2021 Burmistrza Miasta i Gminy Mirsk z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie przedłożenia rocznego sprawozdania z wykonania budżetu za 2020 rok. https://bip-v1-files.idcom-jst.pl/sites/3104/wiadomosci/566419/files/zarządzenie_nr_37.pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 94 Załącznik nr 1 do Zarządzenia Burmistrza Miasta i Gminy Mirsk nr 39/2022 z dnia 25 marca 2022 r., https://bip-v1-files.idcom-jst.pl/sites/3104/wiadomosci/623782/files/zalacznik_nr_1_do_zarządzenia_nr_39.pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 95 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/mirsk#50.97297/15.38120/12> (dostęp: 2.01.2023).
- 96 Marek Markiewicz, Gdzie na narty w Górach Izerskich?, 5 marca 2018, <https://mirsk.eu/gdzie-na-narty-w-gorach-izerskich/> (dostęp: 2.01.2023).
- 97 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 98 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 99 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 100 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 101 <https://piechowice-api.bip.net.pl/api/attachments/945>
- 102 <https://piechowice.bip.net.pl>
- 103 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/piechowice#50.84944/15.59192/14> (dostęp: 2.01.2023).
- 104 Karkonosze.pl, Piechowice, <https://www.karkonosze.pl/piechowice> (dostęp: 2.01.2023).
- 105 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/podgorzyn-gorny#50.81009/15.65620/13> (dostęp: 2.01.2023).
- 106 Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2019, s.4 poz. 0440, <https://podgorzyn-api.bip.net.pl/api/attachments/82> (dostęp: 2.01.2023).
- 107 Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, s.4 poz. 0440, <https://podgorzyn-api.bip.net.pl/api/attachments/54> (dostęp: 2.01.2023).
- 108 Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2021, s.4 poz. 0440, <https://podgorzyn-api.bip.net.pl/api/attachments/1571> (dostęp: 2.01.2023).
- 109 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/podgorzyn-gorny#50.81009/15.65620/13> (dostęp: 2.01.2023).
- 110 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Radków za rok 2019, http://radkowklodzki.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2020_03/BIPF5A11F76B58C24Z/SPRAWOZDANIE_ROCZNE_2019_ROK_skan.pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 111 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Radków za rok 2020, http://radkowklodzki.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2021_03/BIPF5BDBB0D15DB97Z/Sprawozdanie_roczne_z_wykonania_budzetu_gminy_Radkow_za_rok_2020.pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 112 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Radków za 2021 rok- część tabelaryczna, http://radkowklodzki.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2022_04/BIPF5DBCE3370448DZ/Zalaczniki_z_EXEL.pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 113 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/radkow#50.50423/16.40327/14> (dostęp: 2.01.2023).
- 114 Wypozyczalniart.gorystolowe.info, Trasy narciarstwa biegowego w Parku Narodowym Gór Stołowych, <http://wypozyczalniart.gorystolowe.info/index.php/trasy/> (dostęp: 2.01.2023).
- 115 Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Sobotka za 2019 rok, https://bip.sobotka.pl/pliki/sobotka/zalaczniki/9686/29_06_2020_08_48_26_czesc_1..pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 116 Informacja udzielona przez gminę drogą mailową.
- 117 Informacja udzielona przez gminę drogą mailową.
- 118 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/sobotka#50.89913/16.74385/11> (dostęp: 2.01.2023).
- 119 Slezka.sobotka.pl, Narty biegowe, <https://www.slezka.sobotka.pl/narty-biegowe/> (dostęp: 2.01.2023).
- 120 Informacja z wykonania budżetu miasta Szklarska Poręba za 2019 r., https://szklarskaporeba.bip.net.pl/?p=document&action=save&id=17762&bar_id=14631 (dostęp: 2.01.2023).
- 121 Informacja z wykonania budżetu miasta Szklarska Poręba za 2020 r., https://szklarskaporeba.bip.net.pl/?p=document&action=save&id=20114&bar_id=16666 (dostęp: 2.01.2023).
- 122 Informacja z wykonania budżetu miasta Szklarska Poręba za 2021 r., https://szklarskaporeba.bip.net.pl/?p=document&action=save&id=22149&bar_id=18019 (dostęp: 2.01.2023).
- 123 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/szklarska-poreba#50.82971/15.51785/14> (dostęp: 2.01.2023).
- 124 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 2.01.2023).
- 125 Urząd Gminy Walim, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2019, http://bip.walim.pl/?p=document&action=save&id=10370&bar_id=5866 (dostęp: 2.01.2023).
- 126 Urząd Gminy Walim, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, http://bip.walim.pl/?p=document&action=save&id=11262&bar_id=6140 (dostęp: 2.01.2023).
- 127 Urząd Gminy Walim, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2021, http://bip.walim.pl/?p=document&action=save&id=11970&bar_id=6445 (dostęp: 2.01.2023).
- 128 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/walim-skrzyzowanie#50.69784/16.44156/14> (dostęp: 2.01.2023).
- 129 Powiatwalbrzyski.pl, Wyciągi narciarskie, https://powiatwalbrzyski.pl/Wyciagi_narciarskie.html (dostęp: 2.01.2023).
- 130 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do 31 grudnia 2019 r., <https://bip.malopolska.pl/api/files/2303606> (dostęp: 02.01.2023).
- 131 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do 31 grudnia 2020 r., <https://bip.malopolska.pl/api/files/2589743> (dostęp: 02.01.2023).

- 132 sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do 31 grudnia 2021 r., <https://bip.malopolska.pl/api/files/2864199> (dostęp: 02.01.2023).
- 133 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do 31 grudnia 2019 r., <https://bip.malopolska.pl/api/files/2303606> (dostęp: 02.01.2023).
- 134 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do 31 grudnia 2020 r., <https://bip.malopolska.pl/api/files/2589743> (dostęp: 02.01.2023).
- 135 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do 31 grudnia 2021 r., <https://bip.malopolska.pl/api/files/2864199> (dostęp: 02.01.2023).
- 136 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 137 Krynica.pl, Szlaki turystyczne, <https://www.krynica.pl/Szlaki-turystyczne-c208.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 138 W BIPie gminy znajduje się też informacja na temat uchwały nr XVII.115.2015 Rady Miejskiej w Krynicy-Zdroju z dnia 05 listopada 2015 r. w sprawie opłaty miejscowej zmienionej uchwałą nr XIII.126.2019 Rady Miejskiej w Krynicy-Zdroju z dnia 29 października 2019 r.
- 139 Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna za 2019 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2363627> (dostęp: 02.01.2023).
- 140 Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna za 2020 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2597072> (dostęp: 02.01.2023).
- 141 Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna za 2021 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2921149> (dostęp: 02.01.2023).
- 142 Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna za 2019 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2363627> (dostęp: 02.01.2023).
- 143 Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna za 2020 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2597072> (dostęp: 02.01.2023).
- 144 Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna za 2021 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2921149> (dostęp: 02.01.2023).
- 145 Załącznik nr 1 do Zarządzenia Nr FK.31.2020 z dnia 25 marca 2020 roku Burmistrza Piwnicznej-Zdroju. Wykonanie planu dochodów budżetu miasta i gminy Piwniczna-Zdrój za rok 2019, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2337833> (dostęp: 02.01.2023).
- 146 Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr FK.31.2021 Burmistrza Piwnicznej-Zdroju z dnia 24 marca 2021. Wykonanie planu dochodów budżetu Miasta i Gminy Piwniczna-Zdrój za rok 2020, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2614438> (dostęp: 02.01.2023).
- 147 Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr FK.47.2022 Burmistrza Piwnicznej-Zdroju z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie przedłożenia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta i Gminy Piwniczna-Zdrój za 2021 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/3084484> (dostęp: 02.01.2023).
- 148 Załącznik nr 1 do Zarządzenia Nr FK.31.2020 z dnia 25 marca 2020 roku Burmistrza Piwnicznej-Zdroju. Wykonanie planu dochodów budżetu miasta i gminy Piwniczna-Zdrój za rok 2019, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2337833> (dostęp: 02.01.2023).
- 149 Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr FK.31.2021 Burmistrza Piwnicznej-Zdroju z dnia 24 marca 2021. Wykonanie planu dochodów budżetu Miasta i Gminy Piwniczna-Zdrój za rok 2020, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2614438> (dostęp: 02.01.2023).
- 150 Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr FK.47.2022 Burmistrza Piwnicznej-Zdroju z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie przedłożenia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta i Gminy Piwniczna-Zdrój za 2021 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/3084484> (dostęp: 02.01.2023).
- 151 Piwniczna.pl, Aktywny wypoczynek zimą, <https://www.piwniczna.pl/aktywny-wypoczynek-zima.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 152 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 153 Zarządzenie Nr S0050.46.2022 Burmistrza Rabki-Zdroju z dnia 25 marca 2020 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy Rabka-Zdrój za 2019 rok wraz z informacją o stanie mienia jednostki samorządu terytorialnego, <https://bip.malopolska.pl/e.pobierz.get.html?id=2354516> (dostęp: 02.01.2023).
- 154 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Rabka-Zdrój za 2020 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2656109> (dostęp: 02.01.2023).
- 155 Zarządzenie Nr S0050.42.2022 Burmistrza Rabki-Zdroju z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy Rabka-Zdrój za 2021 rok wraz z informacją o stanie mienia jednostki samorządu terytorialnego, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2912963> (dostęp: 02.01.2023).
- 156 Zarządzenie Nr S0050.46.2022 Burmistrza Rabki-Zdroju z dnia 25 marca 2020 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy Rabka-Zdrój za 2019 rok wraz z informacją o stanie mienia jednostki samorządu terytorialnego, <https://bip.malopolska.pl/e.pobierz.get.html?id=2354516> (dostęp: 02.01.2023).
- 157 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Rabka-Zdrój za 2020 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2656109> (dostęp: 02.01.2023).
- 158 Zarządzenie Nr S0050.42.2022 Burmistrza Rabki-Zdroju z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie sprawozdania rocznego z wykonania budżetu gminy Rabka-Zdrój za 2021 rok wraz z informacją o stanie mienia jednostki samorządu terytorialnego, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2912963> (dostęp: 02.01.2023).
- 159 Rabka.pl, Szlaki narciarstwa biegowego, <http://it.rabka.pl/index.php/szlaki-turystyczne/szlaki-narciarstwa-biegowego> (dostęp: 02.01.2023).
- 160 Rabka.pl, Szlaki piesze, <http://it.rabka.pl/index.php/szlaki-turystyczne/szlaki-piesze> (dostęp: 02.01.2023).
- 161 <https://bip.malopolska.pl/e.pobierz.get.html?id=2342957> (dostęp: 2.01.2023).
- 162 <https://bip.malopolska.pl/e.pobierz.get.html?id=2605528> (dostęp: 2.01.2023).
- 163 <https://bip.malopolska.pl/api/files/2902915> (dostęp: 2.01.2023).
- 164 <http://www.nanarty.info/malopolska/sekowa#wyciagi-narciarskie> (dostęp: 2.01.2023).
- 165 malopolska.pl, Najlepsza Stacja Narciarska Małopolski, <https://www.malopolska.pl/samorzad/nagrody/turystyka/najlepsza-stacja-narciarska>; (dostęp: 2.01.2023).
- 166 <https://wyciag-sekowa.pl/> (dostęp: 2.01.2023).

- 167 <https://sway.to/214/rowerem-wokol-sekowej.html> (dostęp: 2.01.2023).
- 168 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 169 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 170 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 171 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 172 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 173 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 174 Schronisko Trzy Korony, Atrakcje w Pieninach, Trasy w okolicach Szczawnicy, Sromowiec Niżnych dla narciarzy biegowych, 28 stycznia 2019, <https://www.trzykorony.pl/atrakcje-pienin/trasy-w-okolicach-szczawnicy-sromowiec-niznych-dla-narciarzy-biegowych> (dostęp: 02.01.2023).
- 175 <https://mapa-turystyczna.pl/node/szczawnica#49.42373/20.46186/14> (dostęp: 02.01.2023).
- 176 Gmina Uście Gorlickie, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2019, <https://bip.malopolska.pl/e/pobierz.get.html?id=2399641> (dostęp: 02.01.2023).
- 177 Gmina Uście Gorlickie, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, <https://bip.malopolska.pl/e/pobierz.get.html?id=2573539> (dostęp: 02.01.2023).
- 178 Zarządzenie nr 27/2022 Wójta Gminy Uście Gorlickie z dnia 30 marca 2022 r. w sprawie sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Uście Gorlickie za 2021 rok oraz zmiany w planie wydatków na realizację programów finansowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz stopniu zaawansowania realizacji programów wieloletnich, <https://bip.malopolska.pl/e/pobierz.get.html?id=2926581> (dostęp: 02.01.2023).
- 179 Turystykawgminie.pl, Atrakcje turystyczne w gminie Uście Gorlickie, <http://www.turystykawgminie.pl/usciegorlickie#atrakcje>
- 180 Nanarty.info, Uście Gorlickie, <http://www.nanarty.info/malopolska/uscie-gorlickie#wyciagi-narciarskie> (dostęp: 02.01.2023).
- 181 Mapa-turystyczna.pl, <https://mapa-turystyczna.pl/node/uscie-gorlickie#49.52183/21.13847/14> (dostęp: 02.01.2023).
- 182 Szlak Architektury Drewnianej w Małopolsce, <http://www.drewniana.malopolska.pl/?page=objekty&id=209&word=u%B6cie> (dostęp: 02.01.2023).
- 183 Turystykawgminie.pl, Turystyka w Gminie Uście Gorlickie, <http://www.turystykawgminie.pl/mapa/usciegorlickie/@49.539915,21.13409,11,0/szlaki/fs=/f=t374> (dostęp: 02.01.2023).
- 184 Sprawozdanie opisowe z wykonania budżetu gminy Bukowina Tatrzańska za rok 2019, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2400494> (dostęp: 02.01.2023).
- 185 Sprawozdanie opisowe z wykonania budżetu gminy Bukowina Tatrzańska za rok 2020, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2636291> (dostęp: 02.01.2023).
- 186 Sprawozdanie opisowe z wykonania budżetu gminy Bukowina Tatrzańska za rok 2021, <https://bip.malopolska.pl/e/pobierz.get.html?id=2918859> (dostęp: 02.01.2023).
- 187 <https://mapa-turystyczna.pl/node/bialka-tatrzańska-kaniowka#49.36701/20.14275/12> (dostęp: 02.01.2023).
- 188 Bialkatatrzańska.pl, Trasy biegowe, <https://bialkatatrzańska.pl/oferta-zimowa-osrodka/trasy-biegowe> (dostęp: 02.01.2023).
- 189 Wójt Gminy Czorsztyn, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2019, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2303253> (dostęp: 09.01.2023).
- 190 Wójt Gminy Czorsztyn, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2020, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2571835> (dostęp: 09.01.2023).
- 191 Wójt Gminy Czorsztyn, Rb-27S sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, okres sprawozdawczy: od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2021, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2865696> (dostęp: 09.01.2023).
- 192 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Pieniński Park Narodowy, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewparknarodowy.jsf?fp=PL.ZIPOP.1393.PN.5> (dostęp: 02.01.2023).
- 193 Informacja udzielona drogą mailową przez gminę.
- 194 Zarządzenie Nr 35/2021 Wójta Gminy Gródek nad Dunajcem z dnia 31 marca 2021 r. przyjęcia sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Gminy Gródek nad Dunajcem za 2020 rok <https://bip.malopolska.pl/api/files/2663459> (dostęp: 02.01.2023).
- 195 Informacja udzielona drogą mailową przez gminę.
- 196 Gminagrodek.pl, Turystyka piesza, <https://gminagrodek.pl/pl/902/0/turystyka-piesza.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 197 Gminagrodek.pl, Turystyka zimowa, <https://gminagrodek.pl/pl/904/0/turystyka-zimowa.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 198 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 199 Załącznik Nr 1 do sprawozdania z wykonania Budżetu Gminy Kościelisko za rok 2020, <https://bip.malopolska.pl/e/pobierz.get.html?id=2657667> (dostęp: 02.01.2023).
- 200 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 201 Ezakopane.pl, Kolej krzeselkowa na Butorowy Wierch, cennik, godziny otwarcia – wyciąg z pięknym widokiem na Tatry, <https://ezakopane.pl/atrakcje/latem/kolej-krzeselkowa-butorowy-wierch/> (dostęp: 02.01.2023).
- 202 Nanarty.info, Kościelisko, <http://www.nanarty.info/malopolska/koscielisko#wyciagi-narciarskie> (dostęp: 02.01.2023).
- 203 Koscielisko.net.pl, Trasa biegowa przez Dolinę Chochołowską, <https://koscielisko.net.pl/atrakcje/trasa-biegowa-przez-doline-chocholowska#mini-przewodnik> (dostęp: 02.01.2023).
- 204 Koscielisko.net.pl, Trasy rowerowe Kościelisko i okolica, <https://koscielisko.net.pl/atrakcje/trasy-rowerowe> (dostęp: 02.01.2023).
- 205 Informacja przesłana drogą mailową przez gminę.
- 206 <https://bip.malopolska.pl/api/files/2583946> (dostęp: 2.01.2023).
- 207 <https://bip.malopolska.pl/api/files/2859011> (dostęp: 2.01.2023).
- 208 <https://infoturystyka.pl/warto-zobaczyc/393,szlaki-turystyczne-z-kroscienka-nad-dunajcem.html> (dostęp: 2.01.2023).

- 209 <http://www.nanarty.info/malopolska/kroscienko#wyciagi-narciarskie> (dostęp: 2.01.2023).
- 210 https://pl.wikipedia.org/wiki/Popradzki_Park_Krajobrazowy; https://pl.wikipedia.org/wiki/Stajkowa#%C5%B9%C3%B3d%C5%B2a_wody_mineralnej. (dostęp: 2.01.2023).
- 211 Plan i wykonanie dochodów Budżetu Gminy Łapsze Niżne za rok 2019, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2340792> (dostęp: 02.01.2023).
- 212 Sprawozdanie opisowe z wykonania budżetu Gminy Łapsze Niżne za 2020 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2609477> (dostęp: 02.01.2023).
- 213 Sprawozdanie opisowe z wykonania budżetu Gminy Łapsze Niżne za 2021 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2924771> (dostęp: 02.01.2023).
- 214 Wirtualneszlaki.pl, Trasy turystyczne - Velo Małopolska. Velo Czorsztyn (Wokół Jeziora Czorszyńskiego), <https://wirtualneszlaki.pl/projekt/velo-malopolska> (dostęp: 02.01.2023).
- 215 nanarty.info, Łapsze Niżne, nanarty.info/malopolska/lapsze-nizne (dostęp: 02.01.2023).
- 216 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Poronin za rok 2019, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2391970> (dostęp: 02.01.2023).
- 217 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Poronin za rok 2020, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2760169> (dostęp: 02.01.2023).
- 218 Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Poronin za rok 2021, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2967473> (dostęp: 02.01.2023).
- 219 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 220 <https://mapa-turystyczna.pl/node/poronin#49.39980/20.03151/11> (dostęp: 02.01.2023).
- 221 Zarządzenie Nr 23/III/2020 Wójta Gminy Ryto z dnia 30 marca 2020 roku w sprawie: przedstawienia informacji o przebiegu wykonania budżetu Gminy Ryto i kształtowaniu się WPF za 2019 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2587839> (dostęp: 02.01.2023).
- 222 Zarządzenie Nr 22/III/2021 Wójta Gminy Ryto z dnia 30 marca 2021 roku w sprawie: przedstawienia sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Gminy Ryto za 2020 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2611662> (dostęp: 02.01.2023).
- 223 Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 31/IV/2022 Wójta Gminy Ryto z dnia 25 kwietnia 2022 roku, Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Ryto za 2021 rok, <https://bip.malopolska.pl/api/files/2907540> (dostęp: 02.01.2023).
- 224 RyterSki.pl, Infrastruktura, <https://ryterski.pl/narty/#infrastruktura> (dostęp: 02.01.2023).
- 225 Nanarty.info, Ryto, <http://www.nanarty.info/malopolska/ryto#wyciagi-narciarskie> (dostęp: 02.01.2023).
- 226 Ryto.pl, Gminny Park Ekologiczny, <https://www.ryto.pl/pl/238/0/gminny-park-ekologiczny.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 227 https://www.beskidsadecki.eu/?id=sadecki_rezerwaty&sk=RezerwatBaniska (dostęp: 02.01.2023).
- 228 Beskidsadecki.eu, Rezerwaty Przyrody Beskidu Sądeckiego, <http://turystyka.ryto.pl/warto-zobaczyc.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 229 Zarządzenie Nr 66/2020 Burmistrza Miasta Zakopane z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie przedstawienia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Zakopane za 2020 rok, <https://bip.zakopane.eu/zalacznik/37358> (dostęp: 02.01.2023).
- 230 Zarządzenie Nr 70/2021 Burmistrza Miasta Zakopane z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie przedstawienia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Zakopane za 2020 rok, <https://bip.zakopane.eu/zalacznik/41674> (dostęp: 02.01.2023).
- 231 Zarządzenie Nr 0050.40.2022 Burmistrza Zakopanego z dnia 28 marca 2022 r. w sprawie przedstawienia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Zakopane za 2021 rok, <https://bip.zakopane.eu/zalacznik/45129> (dostęp: 02.01.2023).
- 232 Skionline.pl, Skionline.pl – najlepsze ośrodki narciarskie w Polsce, 09.02.2015 r., <https://www.skionline.pl/stacje/ranking-skionline-pl-najlepsze-osrodki-narciarskie-w-polsce,newsy,6315.html> (dostęp: 02.01.2023).
- 233 Grupataty.pl, Trasy biegowe w Zakopanem. Trasy biegowe czyli gdzie można pobeiegać na nartach w Zakopanem, <https://grupataty.pl/trasy-biegowe-w-zakopanem/> (dostęp: 02.01.2023).
- 234 <https://mapa-turystyczna.pl/node/zakopane#49.29692/20.11253/11> (dostęp: 02.01.2023).
- 235 Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020, gmina miejska Zakopane, powiat tatrzański, https://krakow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_malopolskie/portrety_gmin/powiat_tatrzański/zakopane.pdf (dostęp: 2.01.2023).
- 236 Ranking gmin w Programie Czyste Powietrze, Polski Alarm Smogowy: <https://polskialarmsmogowy.pl/ranking/> [04.01.2022].
- 237 Chodzi o kotły określone w CEEB jako kotły „poniżej klasy 3 lub brak informacji”.
- 238 Na podstawie danych udostępnionych przez CEEB w dniu 6 grudnia 2021 w ramach odpowiedzi na wniosek Fundacji ClientEarth o dostęp do informacji publicznej.
- 239 <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/publications/publication>

Poniższa tabela przedstawia:

1. Rekomendowane przez WHO normy jakości powietrza dla PM2.5 i PM10 i NO2 z 2005 roku, które stanowiły podstawę zapisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (**dalej Dyrektywa w sprawie jakości powietrza**),
2. Normy jakości powietrza dla PM2.5, PM10 i NO2 wymagane przepisami polskimi implementującymi Dyrektywę w sprawie jakości powietrza;
3. Rekomendowane przez WHO wartości dla PM2.5, PM10 i NO2 z 2021 roku.

W tabeli uwzględniono także benzo(a)piren, dla którego WHO nie przygotowuje co prawda wytycznych, ale problem jego obecności w powietrzu został uregulowany w prawie unijnym – w Dyrektywie 2004/107/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (**dalej Dyrektywa 2004/107**). Poziom docelowy dla B(a)P został ustalony w Dyrektywie 2004/107 na poziomie 1 ng/m³ w skali roku.

Zanieczyszczenie	Okres	1. WHO wytyczne (2005)	2. Polskie przepisy o jakości powietrza	3. WHO wytyczne (2021)
PM10	1 dzień	50 µg/m ³ (nie więcej niż 3 dni w roku)	50 µg/m ³ (nie więcej niż 35 dni w roku)	45 µg/m ³ (nie więcej niż 3-4 dni w roku)
	1 rok	20 µg/m ³	40 µg/m ³	15 µg/m ³
PM2.5	1 dzień	25 µg/m ³ (nie więcej niż 3-4 dni w roku)	Brak regulacji	15 µg/m ³ (nie więcej niż 3-4 dni w roku)
	1 rok	10 µg/m ³	25 µg/m ³ a od 2020 roku 20 µg/m ³	5 µg/m ³
NO2	1 dzień	200 µg/m ³	200 µg/m ³ (nie więcej niż 18 dni w roku)	25 µg/m ³ (nie więcej niż 3-4 dni w roku)
	1 rok	40 µg/m ³	40 µg/m ³	10 µg/m ³
Benzo(a)piren (B(a)P)	1 rok	N/A	1 ng/m ³	N/A

ClientEarth to jedna z najbardziej ambitnych organizacji walczących o ochronę środowiska. Niezależnie od granic, systemów i sektorów wykorzystujemy prawo, aby chronić życie na Ziemi.

Wierzymy, że przyszłość, w której ludzie i planeta współistnieją w harmonii, to nie możliwość, ale konieczność.

Wykorzystujemy siłę prawa, aby zmieniać system – informujemy o prawie, pomagamy w jego wdrażaniu i egzekwowaniu, doradzamy decydom i decydom politycznym, a także szkolimy prawników i prawniczki.

ClientEarth
Prawnicy dla Ziemi